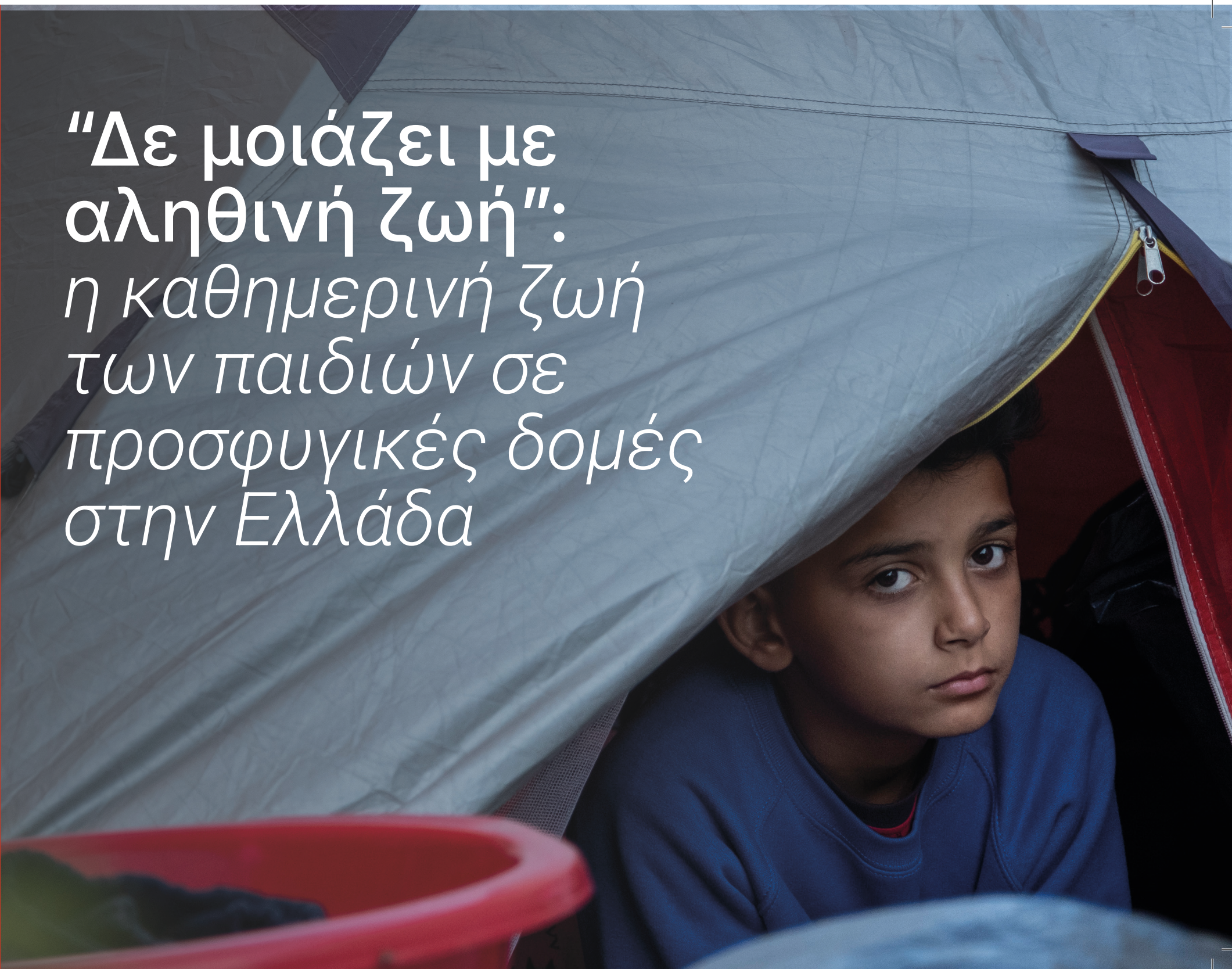

*“Δε μοιάζει με
αληθινή ζωή”:
η καθημερινή ζωή
των παιδιών σε
προσφυγικές δομές
στην Ελλάδα*

Συγγραφείς: Αγάπη Χουζουράκη (ΕΣΠ) και Anne-Lise Dewulf (SCI)

Τα ονόματα των παιδιών έχουν αλλάξει για λόγους προστασίας. Η πρόσβαση σε όλες τις ιστοθέσεις έγινε από 1/03/2024 έως 15/10/2024, εκτός αν αναφέρεται άλλως. Σε περίπτωση που υπάρχουν διαφορές μεταξύ του παρόντος του κειμένου και του αντίστοιχου στην αγγλική, πρωτότυπο κείμενο θεωρείται εκείνο που έχει συνταχθεί στην αγγλική.

Ευχαριστίες

Οι συγγραφείς θα ήθελαν να ευχαριστήσουν τη Σαπώ Σάκκη, εθελόντρια του ΕΣΠ, και τις Μυρσίνη Πασπάτη και Βασιλική Κατριβάνου της Κοινωνικής Υπηρεσίας του ΕΣΠ για την πολύτιμη βοήθειά τους στην παρούσα έρευνα. Θα θέλαμε επίσης να ευχαριστήσουμε όλες τις ΜΚΟ, τους/τις εμπειρογνώμονες του ΟΗΕ, τους/τις εμπειρογνώμονες της Επιτροπής της ΕΕ, τα κέντρα κοινότητας, ιδίως το Open Cultural Center και άλλους επαγγελματίες στο πεδίο που είτε μοιράστηκαν τις πολύτιμες εμπειρίες τους είτε διευκόλυναν την επαφή της ερευνητικής ομάδας με παιδιά και φροντιστές. Χωρίς αυτούς, η εργασία αυτή δεν θα μπορούσε να ολοκληρωθεί.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

4	ΓΛΩΣΣΑΡΙ
5	Επισκόπηση των δομών υποδοχής των αιτούντων/σών άσυλο στην Ελλάδα
7	Συνοπτική Παρουσίαση της Έκθεσης
9	Σύντομη Ανασκόπηση
10	Συνθήκες υποδοχής για ευάλωτα πρόσωπα που ζητούν διεθνή προστασία
11	Μεθοδολογία Εμπειρίες παιδιών στον Δρόμο προς την Ελλάδα
12	Μελέτη περιπτώσεων: η ιστορία του Samuel
14	II. Παγιδευμένοι στην απομόνωση: η ζωή των παιδιών σε απομακρυσμένες δομές υποδοχής αιτούντων άσυλο
16	III. Τα ειδικά δικαιώματα υποδοχής των Παιδιών δεν εκπληρώνονται
19	IV. Εμπόδια στο δικαίωμα των παιδιών για εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς
25	V. Η ευημερία των παιδιών στις δομές υποδοχής αιτούντων/σών άσυλο
30	Μελέτη περιπτώσεων: η ιστορία της Αμύρας
34	Παιδιά: ο αντίκτυπος του Συμφώνου της ΕΕ για τη Μετανάστευση και το Άσυλο
35	Συμπεράσματα και συστάσεις

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

- 1 TAME (Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης):** Χρηματοδοτικό εργαλείο της ΕΕ που υποστηρίζει τις προσπάθειες για την αποτελεσματική διαχείριση των μεταναστευτικών ροών και την υλοποίηση, την ενίσχυση και την ανάπτυξη μιας κοινής ενωσιακής προσέγγισης στο άσυλο και τη μετανάστευση.
- 2 ΕΔΠΦΑΑ (Ελεγχόμενες Δομές Προσωρινής Φιλοξενίας Αιτούντων Άσυλο):** Μεγάλες εγκαταστάσεις υποδοχής στην ελληνική ηπειρωτική χώρα που παρέχουν προσωρινά, αλλά συχνά μακροχρόνια, φιλοξενία στους αιτούντες άσυλο.
- 3 ΚΕΔ (Κλειστές Ελεγχόμενες Δομές):** Εγκαταστάσεις με υποδομές ασφαλείας στα νησιά του Αιγαίου με σκοπό τον έλεγχο και τον περιορισμό των αιτούντων άσυλο, συχνά με περιορισμένη ελευθερία κυκλοφορίας.
- 4 Οργάνωση της ΚτΠ (Οργάνωση της Κοινωνίας των Πολιτών):** που αναφέρεται επίσης στο κείμενο ως ΜΚΟ (μη κυβερνητική οργάνωση): οργανωτική δομή της οποίας τα μέλη εξυπηρετούν το γενικό συμφέρον μέσω μιας δημοκρατικής διαδικασίας και η οποία διαδραματίζει ρόλο διαμεσολαβητή μεταξύ δημόσιων αρχών και πολιτών.
- 5 ΕΥΑΑ (Οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το Άσυλο):** Οργανισμός της ΕΕ που παρέχει επιχειρησιακή και τεχνική υποστήριξη σε κράτη μέλη που αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες πιέσεις στα συστήματα ασύλου και υποδοχής τους.
- 6 FRA (Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης):** Διακυβερνητικός οργανισμός που παρέχει υπηρεσίες και συμβουλές σε κυβερνήσεις και μετανάστες σχετικά με τη μετανάστευση.
- 7 ΔΟΜ (Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης):** Διακυβερνητικός οργανισμός που παρέχει υπηρεσίες και συμβουλές σε κυβερνήσεις και μετανάστες σχετικά με τη μετανάστευση.
- 8 ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ :** Μια νέα πρωτοβουλία υγειονομικής περίθαλψης στην Ελλάδα με στόχο τη βελτίωση της ιατρικής και ψυχοκοινωνικής υποστήριξης των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων σε κέντρα υποδοχής.
- 9 ΜΗΡSS (Mental Health and Psychosocial Support Services - Υπηρεσίες ψυχικής υγείας και ψυχοκοινωνικής υποστήριξης) :** Υπηρεσίες σχεδιασμένες για την προώθηση της ψυχικής υγείας και της ψυχοκοινωνικής ευεξίας ατόμων που πλήττονται από καταστάσεις έκτακτης ανάγκης ή κρίσεις.
- 10 ΥΜΑ (Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου):** Το ελληνικό Υπουργείο που είναι αρμόδιο για τη διαχείριση της πολιτικής μετανάστευσης και ασύλου και για την εποπτεία των κέντρων υποδοχής των αιτούντων άσυλο.
- 11 ΚΥΤ (Κέντρο υποδοχής και ταυτοποίησης):** Εγκαταστάσεις όπου οι αιτούντες άσυλο καταγράφονται, ταυτοποιούνται και υποβάλλονται σε αρχικούς ελέγχους υγείας κατά την άφιξή τους στην Ελλάδα.
- 12 ΥΠΥΤ (Υπηρεσία υποδοχής και ταυτοποίησης):** Ο ελληνικός κρατικός φορέας που είναι αρμόδιος για την καταγραφή, την ταυτοποίηση και την υποδοχή των αιτούντων άσυλο.

Επισκόπηση των δομών υποδοχής των αιτούντων /σών άσυλο στην Ελλάδα

Οι επιχειρησιακές μονάδες της Υπηρεσίας Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΥΠΥΤ) αποτελούνται από Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ), από Κλειστές Ελεγχόμενες Δομές (ΚΕΔ) και από Ελεγχόμενες Δομές Προσωρινής Φιλοξενίας Αιτούντων Άσυλο (ΕΔΠΦΑΑ) στη Βόρεια και Νότια Ελλάδα.

Anna Pantelia / Save the Children

Είδος εγκατάστασης	Αριθμός / θέση	Λειτουργική Χωρητικότητα Στις 31.12.2023	Αριθμός παιδιών	Ρόλος / κύρια λειτουργία - πεδίο εφαρμογής	Ιδιαιτερότητες
ΚΕΝΤΡΑ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΚΑΙ ΤΑΥΤΟΠΟΙΗΣΗΣ (ΚΥΤ)	8 στην ηπειρωτική χώρα και στα νησιά	1.ΚΥΤ Φυλακίου: 330 θέσεις 2.Διαβατά: 768 ΚΥΤ μαζί με τις θέσεις των ΕΔΠΦΑΑ 3. Μαλακάσα: 3.021 ΚΥΤ μαζί με τις θέσεις των ΕΔΠΦΑΑ	Μεταβαλλόμενος, ανάλογα με τις αφίξεις και άλλους παράγοντες. Σύμφωνα με το ΥΜΑ: - 428 παιδιά (45% κορίτσια) καταγράφηκαν σε ΚΥΤ της ηπειρωτικής χώρας, με εξαίρεση το Φυλάκιο κατά το διάστημα Ιανουαρίου - Ιουνίου 2024 - 5.026 παιδιά (38% κορίτσια) καταγράφηκαν σε νησιωτικά ΚΥΤ και στο Φυλάκιοκατά το διάστημα Ιανουαρίου - Ιουνίου 2024 Πηγή: ΥΜΑ Στα τέλη του 2023, η πληρότητα των ηπειρωτικών ΚΥΤ ήταν: 1.ΚΥΤ Φυλακίου: 180 άτομα 2.Διαβατά: 531 άτομα σε ΚΥΤ και ΕΔΠΦΑΑ 3. Μαλακάσα: 2.565 άτομα σε ΚΥΤ και ΕΔΠΦΑΑ Πηγή: Ελληνικό Κοινοβούλιο	Οι πολίτες τρίτων χωρών ή οι ανιθαγενείς που εισέρχονται στην Ελλάδα χωρίς τις νομικές διατυπώσεις (π.χ. θεώρηση) πρέπει να μεταφερθούν από την αρμόδια αστυνομία ή τις λιμενικές αρχές σε κάποιο ΚΥΤ, προκειμένου να υποβληθούν σε διαδικασίες που αφορούν την καταγραφή, ταυτοποίηση και επαλήθευση των στοιχείων τους, ιατρικό έλεγχο, αξιολόγηση ευαλωτότητας, ενημέρωση για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους σε σχέση με την παροχή πληροφοριών, ιδίως για διεθνή ή άλλη μορφή προστασίας και για τις διαδικασίες επιστροφής, καθώς και για την προσωρινή παραμονή και την περαιτέρω παραπομπή τους σε κατάλληλες δομές υποδοχής ή σε δομές προσωρινής φιλοξενίας. Πηγή: Νόμος 4375/2016 (8)	Η μετακίνηση από το ΚΥΤ απαγορεύεται για διάστημα 25 ημερών το ανώτατο (δεν αποκλείεται de facto κράτηση). Στην πράξη, το ΚΥΤ συνυπάρχει με άλλες εγκαταστάσεις υποδοχής (ΚΕΔ ή ΕΔΠΦΑΑ), εκτός από το ΚΥΤ Φυλακίου στον Έβρο
	3 στην ηπειρωτική Ελλάδα: 1.ΚΥΤ Φυλακίου (χερσαία σύνορα μεταξύ Έβρου και Τουρκίας) 2. εντός ΕΔΠΦΑΑ Διαβατών (Βόρεια Ελλάδα) 3.εντός ΕΔΠΦΑΑ Μαλακάσας (κεντρική Ελλάδα) + Επιπλέον μια κινητή μονάδα που λειτουργεί στη δομή της Σιντικής (Βόρεια Ελλάδα) Και 5 σε όλα τα ΚΕΔ στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου (Λέσβος, Σάμος, Χίος, Λέρος, Κως)	Στις διαθέσιμες θέσεις σε ΚΥΤ εντός ΚΕΔ στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου περιλαμβάνεται επίσης ο αριθμός των θέσεων στα κέντρα κράτησης πριν από την απομάκρυνση, με εξαίρεση τη Λέσβο και τη Χίο 1. Λέσβος: 3.659 θέσεις 2. Σάμος, 3.000 θέσεις 3. Χίος, 1.014 θέσεις 4. Λέρος, 2.150 θέσεις 5. Κως, 2.923 θέσεις Πηγή: Ελληνικό Κοινοβούλιο			

«ΔΕ ΜΟΙΑΖΕΙ ΜΕ ΑΛΗΘΙΝΗ ΖΩΗ»:

η καθημερινή ζωή των παιδιών σε προσφυγικές δομές στην Ελλάδα

Οι επιχειρησιακές μονάδες της Υπηρεσίας Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΥΠΥΤ) αποτελούνται από Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ), από Κλειστές Ελεγχόμενες Δομές (ΚΕΔ) και από Ελεγχόμενες Δομές Προσωρινής Φιλοξενίας Αιτούντων Άσυλο (ΕΔΠΦΑΑ) στη Βόρεια και Νότια Ελλάδα.

Είδος εγκατάστασης	Αριθμός / θέση	Λειτουργική Χωρητικότητα Στις 31.12.2023	Αριθμός παιδιών	Ρόλος / κύρια λειτουργία - πεδίο εφαρμογής	Ιδιαιτερότητες
ΚΛΕΙΣΤΕΣ ΕΛΕΓΧΟΜΕΝΕΣ ΔΟΜΕΣ (ΚΕΔ)	Μόνο στα νησιά του Αιγαίου 5 στο σύνολο: Λέσβος, Σάμος, Χίου, Λέρος, Κως Πηγή: YMA	Σύνολο 12.746 θέσεων	Από την 1η Οκτωβρίου 2024, 334 ασυνόδευτα παιδιά βρίσκονται σε ΚΕΔ, φιλοξενοούμενα σε χωριστές περιοχές που λειτουργούν ως "ζώνες ασφαλείας". Πηγή: YMA Δεν υπάρχουν στοιχεία για συνοδευόμενα παιδιά σε ΚΕΔ. Ο γενικός πληθυσμός και στις 5 ΚΕΔ στα τέλη του 2023 ήταν 16.099 άτομα (= 3.353 περισσότερα σε σύγκριση με την επιχειρησιακή ικανότητα), εκ των οποίων 1.037 (συμπεριλαμβανομένων παιδιών) δικαιούνται ειδικές συνθήκες υποδοχής. Πηγή: Ελληνικό Κοινοβούλιο	Οι Κλειστές Ελεγχόμενες Δομές (ΚΕΔ) αποτελούν την πρώτη γραμμή υποδοχής στα νησιά . Δημιουργήθηκαν με σκοπό την παροχή προστασίας και ασφαλούς φιλοξενίας σε υπηκόους τρίτων χωρών που εισέρχονται στην Ελλάδα χωρίς τις νομικές απαιτήσεις. Σημειώνεται ότι οι ΚΕΔ φιλοξενούν και άλλες εγκαταστάσεις, π.χ. οι ΚΕΔ Σάμου, Κω, Λέρου διαθέτουν Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ, βλ. παραπάνω) και κέντρο κράτησης πριν από την απομάκρυνση για τις διαδικασίες επιστροφής.	Αυστηρή φύλαξη, με ψηλή περιφράξεις, συρματοπλέγμα, πύργους ασφαλείας και προσωπικό ασφαλείας. Περιορισμοί στην έξοδο και την κίνηση. Περιορισμένη πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας, εκπαίδευσης, παιδικής προστασίας και ΜΗΡSS. Περιορισμένη και ολοένα μικρότερη πρόσβαση για ΜΚΟ.
ΕΛΕΓΧΟΜΕΝΕΣ ΔΟΜΕΣ ΠΡΟΣΩΡΙΝΗΣ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ ΑΣΥΛΟ (ΕΔΠΦΑΑ)	Μόνο στην ηπειρωτική χώρα και αποτελούν το επίκεντρο αυτού του εγγράφου πολιτικής 24 στην ηπειρωτική Ελλάδα (12 στη Βόρεια και 12 στη Νότια Ελλάδα) Πηγή: YMA	επιχειρησιακή ικανότητα 18.429 (τα Διαβατά και η Μαλακάσα δεν περιλαμβάνονται, αναφέρονται στον πίνακα των ΚΥΤ, βλ. ανωτέρω)	Δεν υπάρχουν στοιχεία για συνοδευόμενα παιδιά σε ΕΔΠΦΑΑ. Ο γενικός πληθυσμός και στις 24 ΕΔΠΦΑΑ στο τέλος του 2023 ήταν 13.635 άτομα (τα Διαβατά και η Μαλακάσα δεν περιλαμβάνονται, βλ. πίνακα ΚΥΤ), εκ των οποίων 1.764 (συμπεριλαμβανομένων παιδιών) δικαιούνται ειδικές συνθήκες υποδοχής Πηγή: Ελληνικό Κοινοβούλιο	Δεύτερη γραμμή υποδοχής στην ηπειρωτική χώρα. Προσωρινή αλλά μακροχρόνια φιλοξενία σε υπηκόους τρίτων χωρών ή ανιθαγενείς που έχουν υποβάλει αίτηση για διεθνή προστασία στην ελληνική επικράτεια. Φιλοξενούν επίσης μέλη της οικογένειας αιτούντων, παιδιά, καθώς και ευάλωτα άτομα. Οι διαμένοντες σε ΕΔΠΦΑΑ οφείλουν να εγκαταλείψουν τις εγκαταστάσεις όταν γίνουν δικαιούχοι διεθνούς προστασίας ή αν απορριφθούν εντός 30 ημερών από την έκδοση των εν λόγω αποφάσεων	Αυστηρή φύλαξη, με ψηλές περιφράξεις, συρματοπλέγμα, προσωπικό ασφαλείας, ελέγχους. Περιοχές απομακρυσμένες - βιομηχανικού τύπου, με ανεπαρκή εξυπηρέτηση από δημόσιες συγκοινωνίες Ανοίγουν/κλείνουν/ αλλάζουν χρήση. Περιορισμένη πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας, εκπαίδευσης, παιδικής προστασίας και ΜΗΡSS.

Συνοπτική Παρουσίαση της Έκθεσης

Pedro Armestre / Save the Children

Το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες (ΕΣΠ) και η Save the Children (SC) κατέγραψαν και ανέλυσαν τις εμπειρίες παιδιών που διαμένουν με τις οικογένειές τους εδώ και μήνες σε δέκα δομές υποδοχής αιτούντων και αιτουσών άσυλο της ενδοχώρας. Η παρούσα έκθεση βασίζεται σε 32 συνεντεύξεις με παιδιά, τους φροντιστές τους (γονείς παιδιών κάτω των 12 ετών) και με εμπειρογνώμονες, συμπεριλαμβανομένων κρατικών λειτουργιών. Αν και δεν αντιπροσωπεύει το σύνολο των παιδιών σε μετακίνηση στην Ελλάδα, η παρούσα μελέτη προσδίδει μια κρίσιμη και μοναδική προοπτική καθώς **επικεντρώνεται στις φωνές των ίδιων των παιδιών.**

Το 2023 ένα στα τέσσερα πρόσωπα που αιτήθηκαν διεθνή προστασία στην Ευρώπη ήταν παιδί¹. Η Ελλάδα παραμένει ζωτικό σημείο εισόδου προς την Ευρώπη για τα μετακινούμενα παιδιά. Μόνο κατά τους πρώτους έξι μήνες του 2024 η Ελλάδα σημείωσε ραγδαία αύξηση των αφίξεων παιδιών προσφύγων και μεταναστών, άνω των 6.400 σε αριθμό, αύξηση τετραπλάσια συγκριτικά με την ίδια περίοδο το 2023². Σημειωτέον ότι το 86% αυτών των παιδιών είναι κάτω των 15 ετών³. Τα περισσότερα από τα παιδιά επιβίωσαν από επικίνδυνα ταξίδια, διέφυγαν από χώρες που σπαράσσονται από συρράξεις, όπως η Συρία, το Αφγανιστάν και η Σομαλία, για να διαμεινουν τελικά σε περιοριστικές συνθήκες σε δομές υποδοχής που συχνά προσομοιάζουν σε συνθήκες κράτησης στα νησιά του Αιγαίου, αλλά και στην ενδοχώρα.

Η πολιτική της ελληνικής κυβέρνησης για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία έχει κυρίως επικεντρωθεί στον περιορισμό των παιδιών που αναζητούν άσυλο και των οικογενειών τους σε απομακρυσμένες δομές υποδοχής, όπου οι συνθήκες είναι ανεπαρκείς. Παρά **το ενωσιακό και εθνικό νομικό πλαίσιο** που προβλέπουν την ειδική προστασία των παιδιών αιτούντων άσυλο και την ευημερία των οικογενειών τους, η πραγματικότητα αναδεικνύει συστηματικά κενά που **στερούν την πρόσβαση παιδιών που είναι με τις οικογένειές τους σε βασικά δικαιώματα**. Πολλές δομές υποδοχής στην Ελλάδα είναι απομονωμένες και με περιορισμένη πρόσβαση σε αστικά κέντρα, κατάσταση που καθιστά ιδιαίτερα δύσκολη την πρόσβαση στην εκπαίδευση, το παιχνίδι, την υγειονομική περίθαλψη και την ψυχοκοινωνική υποστήριξη. Χωρίς κατάλληλα μέτρα ικανά να βοηθήσουν τα παιδιά να ενταχθούν στην ελληνική κοινωνία, αυτά παραμένουν ευάλωτα και αποσυνδεδεμένα από τη ζωή εκτός των δομών υποδοχής αιτούντων άσυλο.

«ΔΕ ΜΟΙΑΖΕΙ ΜΕ ΑΛΗΘΙΝΗ ΖΩΗ»:

η καθημερινή ζωή των παιδιών σε προσφυγικές δομές στην Ελλάδα

Σημαντικά ευρήματα

1. Παγιδευμένοι στην Απομόνωση: Οι μαρτυρίες των παιδιών αποκαλύπτουν μια βαθιά αίσθηση απομόνωσης σε απομακρυσμένες δομές υποδοχής, όπου η μεγάλη απόσταση - σε συνδυασμό με δυσκολίες στη συγκοινωνία - δυσχεραίνει την πρόσβαση σε σχολεία, σε υγειονομική περίθαλψη και άλλες βασικές υπηρεσίες, και έτσι ενισχύεται το άγχος, η απογοήτευση και μια βαθιά αίσθηση αποκλεισμού.

2. Ανεπαρκείς υπηρεσίες ψυχικής υγείας και προστασίας των παιδιών: Τα παιδιά δικαιούνται ψυχοκοινωνική υποστήριξη και προστασία, όταν απαιτείται. Στην πραγματικότητα, οι υπηρεσίες αυτές είναι πολύ σπάνιες, με αποτέλεσμα τα ευάλωτα παιδιά να μένουν ακόμη πιο απροστάτευτα.

3. Κενά στην υγειονομική περίθαλψη: Οι δομές υποδοχής πάσχουν από σοβαρές ιατρικές ελλείψεις, έχουν ελάχιστο προσωπικό υγειονομικής περίθαλψης και περιορισμένους πόρους, με αποτέλεσμα τα παιδιά να μένουν χωρίς έγκαιρη φροντίδα. Οι οικογένειες πρέπει να καλύψουν μεγάλες αποστάσεις για να βρουν περίθαλψη, όπου η έλλειψη διερμηνέων, εξειδικευμένης βοήθειας και απαραίτητων φαρμάκων θέτουν σε κίνδυνο την υγεία των παιδιών.

4. Προβληματική ποιότητα τροφίμων και πρόσβαση στη σίτιση: Τα τρόφιμα που παρέχονται στις δομές είναι συχνά ληγμένα, με ανεπαρκή διατροφική αξία, με αποτέλεσμα πολλά γεύματα να μην καταναλώνονται. Η αναστολή της οικονομικής βοήθειας επιδεινώνει το πρόβλημα και η περικοπή της επισιτιστικής βοήθειας για τους γονείς, όταν το αίτημα τους για άσυλο απορρίπτεται, θέτει σε κίνδυνο την ευημερία των παιδιών.

5. Ανεπαρκείς συνθήκες διαβίωσης: Μούχλα, κατσαρίδες και εγκαταστάσεις υγιεινής περιορισμένων δυνατοτήτων αποτελούν την καθημερινότητα ορισμένων παιδιών που ζητούν άσυλο, συνθήκες που δεν πληρούν τις απαιτούμενες προϋποθέσεις.

6. Περιορισμένη πρόσβαση σε υπηρεσίες διερμηνείας: Οι σοβαρές ελλείψεις υπηρεσιών διερμηνείας στις δομές και την Υπηρεσία Ασύλου από τον Μάιο του 2024 έχουν αφήσει τις οικογένειες νομικά μετέωρες, χωρίς αποτελεσματική πρόσβαση σε ολόκληρο το φάσμα διαδικασιών ασύλου, υγειονομικής περίθαλψης ή βασικών υπηρεσιών. Παρά την προσωρινή στήριξη από τον ΕΥΑΑ, εξακολουθούν να υπάρχουν διαμαρτυρίες, καθώς 36 ΜΚΟ καλούν σε ανάληψη δράσης εκ μέρους του ελληνικού κράτους, προειδοποιώντας ότι τα υφιστάμενα κενά παραβιάζουν την ελληνική και την ενωσιακή νομοθεσία.

7. Εμπόδια στην πρόσβαση στην εκπαίδευση και στην ένταξη: Παρά τις καλοδεχούμενες βελτιώσεις, ιδίως όσον αφορά στην πρόσβαση, τα παιδιά που ζητούν άσυλο έρχονται αντιμέτωπα με ασυνέχειες στην πρόσβαση στην εκπαίδευση, καθώς η εγγραφή τους στα σχολεία παρεμποδίζεται συχνά από καθυστερήσεις στην έναρξη των τάξεων υποδοχής και κωλύματα στην εκτέλεση των μετακινήσεων από τη δομή προς το σχολείο και πίσω. Η κοινωνική απομόνωση και τα περιστατικά διακρίσεων παρακωλύουν έτι περαιτέρω την εκπαιδευτική ένταξη των μαθητών/τριών, γεγονός που επηρεάζει την αίσθηση του ανήκειν των παιδιών.

8. Η ευημερία των παιδιών στις δομές υποδοχής: Τα παιδιά σε δομές υποδοχής αναφέρουν ότι νιώθουν μοναξιά, αγωνία και ανία, ενώ η χωρική διευθέτηση των δομών υποδοχής με τρόπο που προσομοιάζει με χώρο κράτησης ενισχύει το άγχος, την απελπισία και την αίσθηση ανακοπής της εξέλιξης τους. Οι ελάχιστοι φιλικόι προς τα παιδιά χώροι και οι περιορισμένες δραστηριότητες αναψυχής επιδεινώνουν τα συναισθήματα απογοήτευσης. Η ανασφάλεια δικαίου προσθέτει επιπλέον άγχος, επηρεάζοντας σημαντικά την ψυχική υγεία και την αίσθηση ασφάλειας των παιδιών.

Συστάσεις

1. Μετάβαση σε αστικά μοντέλα υποδοχής: Το μοντέλο των καταυλισμών να αντικατασταθεί με λύσεις αστικής στέγασης που παρέχουν ασφαλέστερα, πιο σταθερά περιβάλλοντα για παιδιά και οικογένειες. Με βάση την επιτυχία του προγράμματος ΕΣΤΙΑ, η εν λόγω μετάβαση πρέπει να στηριχθεί από κονδύλια της ΕΕ και από εθνική χρηματοδότηση.

2. Παροχή Ειδικών Συνθηκών Υποδοχής στα παιδιά και τις οικογένειές τους, όπως προβλέπεται από την ενωσιακή και την ελληνική νομοθεσία, και άμεση υλοποίηση βελτιώσεων στις υπηρεσίες σε όλες τις δομές υποδοχής: Βελτίωση της πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη, την εκπαίδευση, το ασφαλές παιχνίδι και τις ψυχοκοινωνικές υπηρεσίες. Αντιμετώπιση των επείγουσών αναγκών για αξιόπιστη συγκοινωνία, χώρους φιλικούς προς τα παιδιά και κατάλληλη τροφή.

3. Προσπάθειες πρώιμης ένταξης: Προτεραιότητα στην ένταξη από τη στιγμή της άφιξης των οικογενειών, συμπεριλαμβανομένης της άμεσης πρόσβασης στην τυπική εκπαίδευση και της παροχής στήριξης στους γονείς. Πρέπει να υλοποιούνται πρωτοβουλίες διδασκαλίας γλωσσών και κοινοτικής δέσμευσης ώστε να ενισχύεται η ένταξη.

4. Εφαρμογή του συμφώνου της ΕΕ με επίκεντρο τα παιδιά: Να διασφαλιστεί ότι η εφαρμογή του συμφώνου της ΕΕ για τη Μετανάστευση και το Άσυλο θέτει σε προτεραιότητα τα δικαιώματα των παιδιών, ώστε να εξασφαλίζονται αξιοπρεπείς συνθήκες υποδοχής και μακροπρόθεσμες στρατηγικές ένταξης.

Σύντομη Ανασκόπηση

Pedro Armestre / Save the Children

Anna Pantelia / Save the Children

Από το 2015, η υποδοχή των αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα εξελίχθηκε από υπερπλήρεις δομές σε φυλασσόμενες εγκαταστάσεις. **Η χρηματοδότηση από την ΕΕ** συνέδραμε σημαντικά στην εν λόγω μετάβαση, όμως οι νόμοι και οι πολιτικές επικεντρώνονται σε μεγάλο βαθμό στον **έλεγχο των συνόρων**, την **αποτροπή** και τον **περιορισμό**, συχνά εις βάρος των κατάλληλων συνθηκών υποδοχής και των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Η Ελλάδα αντιμετώπισε μια τεράστια κρίση του συστήματος υποδοχής το 2015. Εκατοντάδες χιλιάδες πρόσφυγες και μετανάστες προσπάθησαν να εισέλθουν στην Ευρώπη μέσω των συνόρων της. Τον Μάρτιο του 2016, το κλείσιμο της οδού των Δυτικών Βαλκανίων και η **δήλωση ΕΕ-Τουρκίας**⁴ άλλαξε ριζικά το τοπίο της μετανάστευσης. Η δήλωση επέτρεπε στην Ελλάδα να επιστρέψει τις νέες αφίξεις στην Τουρκία. Προκειμένου να βοηθηθούν όσοι έμειναν στην Ελλάδα με το κλείσιμο των συνόρων, δημιουργήθηκαν προσωρινοί καταυλισμοί στην ηπειρωτική χώρα⁵. Έως τον Μάρτιο του 2020, οι δομές υποδοχής υποστηρίζονταν από φορείς που παρείχαν Site Management Support (SMS).⁶

Το 2020 οι δομές υποδοχής χαρακτηρίστηκαν «δομές Προσωρινής Υποδοχής και δομές Προσωρινής Φιλοξενίας πολιτών τρίτων χωρών ή ανιθαγενών». Σήμερα είναι γνωστά ως **Ελεγχόμενες Δομές Προσωρινής Φιλοξενίας Αιτούντων Άσυλο** (ΕΔΠΦΑΑ). Ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΔΟΜ) αποχώρησε στις αρχές του 2023, ενώ τη διαχείριση των εγκαταστάσεων έχουν αναλάβει πλέον αποκλειστικά η Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΥΠΥΤ) του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου (ΥΜΑ). Σήμερα, η ΥΠΥΤ εποπτεύει 24 εγκαταστάσεις υποδοχής της ηπειρωτικής χώρας που φιλοξενούν περίπου **16.911 άτομα και αιτούντες άσυλο**. Οι συνθήκες σε αυτούς τους χώρους ποικίλλουν – πολλές δομές βρίσκονται σε απομακρυσμένες περιοχές με ανεπαρκή συγκοινωνιακή σύνδεση. Δομές φιλοξενίας κοντά σε αστικά κέντρα, όπως στον Σκαραμαγκά και τον Ελαιώνα, έκλεισαν το 2022.

«ΔΕ ΜΟΙΑΖΕΙ ΜΕ ΑΛΗΘΙΝΗ ΖΩΗ»:

η καθημερινή ζωή των παιδιών σε προσφυγικές δομές στην Ελλάδα

Συνθήκες υποδοχής για ευάλωτα πρόσωπα που ζητούν διεθνή προστασία

Κατά τη διάρκεια των διαδικασιών υποδοχής και ταυτοποίησης, οι ευάλωτοι αιτούντες άσυλο, **συμπεριλαμβανομένων των παιδιών**, δικαιούνται ειδικές συνθήκες υποδοχής που εξασφαλίζουν επαρκές επίπεδο διαβίωσης, διασφαλίζουν τη σωματική και ψυχική τους υγεία με σεβασμό στην αξιοπρέπειά τους και που επιτρέπουν την πρόσβαση σε επείγουσες υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης και ψυχοκοινωνικής υποστήριξης, μεταξύ άλλων υπηρεσιών⁸). Τα παιδιά, ασυνόδευτα ή μη, θεωρούνται ευάλωτα (άρθρο 1) και οι προϋποθέσεις αυτές ισχύουν ακόμη και αν δεν έχει υποβληθεί αίτηση ασύλου.

Η Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΥΠΥΤ), τμήμα της Γενικής Γραμματείας Υποδοχής Αιτούντων Ασύλου του ΥΜΑ, είναι η αρμόδια αρχή για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο. Το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης (ΤΑΜΕ) διαδραματίζει καίριο ρόλο στη χρηματοδότηση του συστήματος υποδοχής στην Ελλάδα.⁹

Η ελληνική κυβέρνηση συνάπτει συμβάσεις με ιδιωτικές επιχειρήσεις για τη διαχείριση της σίτισης, των εγκαταστάσεων και της ασφάλειας στις δομές υποδοχής και φιλοξενίας. Μετά την ολοκλήρωση του στεγαστικού προγράμματος ΕΣΤΙΑ¹⁰ στα τέλη του 2022, οι δομές υποδοχής (καταυλισμοί) αποτελούν πλέον τη **στα τέλη του 2022, οι δομές υποδοχής (καταυλισμοί) αποτελούν πλέον τη** για τους αιτούντες άσυλο. Προκειμένου να είναι επιλέξιμοι για οικονομική βοήθεια, οι αιτούντες άσυλο πρέπει να αποδεικνύουν τη διαρκή διαμονή τους στις δομές αυτές¹¹, δηλαδή είναι αναγκασμένοι να παραμένουν σε αυτές για να αποφύγουν την απόλυτη ένδεια. Η τακτική αυτή αντικατοπτρίζει την πολιτική της Ελλάδας για τον περιορισμό των **αιτούντων άσυλο σε αυστηρά ελεγχόμενες, απομονωμένες εγκαταστάσεις**, επιδρώντας στην αυτονομία τους.

Anna Pantelia / Save the Children

Υπάρχει αυξανόμενη ανησυχία σχετικά με τη διαφάνεια στο ελληνικό σύστημα διαχείρισης της μετανάστευσης και του ασύλου. Η πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικά με τα άτομα (εθνικότητες, φύλο, ηλικία κ.λπ.) που διαμένουν σε δομές υποδοχής της ενδοχώρας δεν είναι ευχερής, ιδίως μετά τη διακοπή του Site Management Support¹² (SMS) και των μηνιαίων **ενημερωτικών δελτίων**¹³. Καθώς μόνο λίγες ΜΚΟ δραστηριοποιούνται εντός των δομών και το κράτος είναι πλέον εξολοκλήρου αρμόδιο για τις υπηρεσίες υποδοχής, έχει καταστεί δυσκολότερη η αξιολόγηση των αναγκών και ο σχεδιασμός παρεμβάσεων. Παρά **τις κοινές προσπάθειες συνηγορίας** από οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών (ΚΤΠ), δεν υπήρξαν ουσιαστικές μεταρρυθμίσεις.

10

«ΔΕ ΜΟΙΑΖΕΙ ΜΕ ΑΛΗΘΙΝΗ ΖΩΗ»:

η καθημερινή ζωή των παιδιών σε προσφυγικές δομές στην Ελλάδα

Μεθοδολογία

Pedro Armestre / Save the Children

Από τον Απρίλιο έως τον Ιούλιο του 2024, το ΕΣΠ και η Save the Children διεξήγαγαν 32 συνεντεύξεις διά ζώσης και εξ αποστάσεως¹⁴ με παιδιά σε **ΕΔΠΦΑΑ στη Βόρεια και τη Νότια ηπειρωτική χώρα** και σε **Κλειστές Ελεγχόμενες Δομές (ΚΕΔ)** στην Κω. Επειδή πολλοί άνθρωποι είχαν φτάσει αρχικά μέσω των ελληνικών νησιών ή της περιοχής του Έβρου, μπόρεσαν να μιλήσουν για τις συνθήκες στις ΚΕΔ των νησιών και στο **Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ)** του Φυλακίου - παρόλο που δεν ήταν το επίκεντρο αυτής της έρευνας.

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τις πιο κοινές εθνικότητες των αιτούντων άσυλο:

ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΤΕΣ/ΤΡΙΕΣ	ΗΛΙΚΙΑ/ΦΥΛΟ	ΧΩΡΑ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ/ΦΟΡΕΑΣ
Παιδιά ¹⁵	16 (11 κορίτσια, 5 αγόρια) ηλικίας 12-18 ετών	Αφγανιστάν, ΛΔΚ, Ιράκ και Συρία
Φροντιστές	9 (67% γυναίκες) παιδιών κάτω των 12 ετών	ΛΔΚ, Ιράκ, Σομαλία, Παλαιστίνη και Συρία
Εμπειρογνώμονες	9	Ελληνικά Υπουργεία (ΥΜΑ και Υπουργείο Παιδείας), ΕΕ, UNHCR, UNICEF και ΜΚΟ.

Αν και οι συνεντεύξεις περιλάμβαναν διαμένοντες σε 10 διαφορετικές ΕΔΠΦΑΑ, τα ευρήματα δεν είναι στατιστικά αντιπροσωπευτικά του συνόλου των εγκαταστάσεων στην ηπειρωτική Ελλάδα. Σε κάθε περίπτωση όμως, η ποικιλομορφία των δομών- τόσο στη Βόρεια (62%) όσο και τη Νότια Ελλάδα¹⁶ - παρέχει μια σταθερή βάση για τον προσδιορισμό κοινών θεμάτων στην καθημερινότητα στις δομές υποδοχής. Οι περισσότερες έρευνες μέχρι σήμερα επικεντρώνονταν σε ενήλικες, με αποτέλεσμα να μην διερευνώνταν οι εμπειρίες των συνοδευόμενων παιδιών που διαμένουν σε δομές υποδοχής της ηπειρωτικής χώρας. Η παρούσα έρευνα βασίζεται σε μια σειρά από πρόσφατες εκθέσεις του Συνήγορου του Πολίτη και διάφορων άλλων οργανισμών.¹⁷

Η συλλογή δεδομένων στις εν λόγω εγκαταστάσεις ήταν δύσκολη λόγω της έλλειψης δημοσιευμένων δεδομένων σχετικά με τη στελέχωση, τον πληθυσμό των δομών κ.λπ., και την απροθυμία των αξιωματούχων του ΥΜΑ να συμμετάσχουν και να ανταλλάξουν πληροφορίες. Ενώ η καθιερωμένη παρουσία του ΕΣΠ συνέβαλε στην υπερκέρση ορισμένων εμποδίων, τα παιδιά, οι φροντιστές και οι αξιωματούχοι ήταν συχνά διστακτικοί ή φοβούνται να συζητήσουν ανοιχτά σχετικά με τις συνθήκες της δομής υποδοχής. Η απομακρυσμένη τοποθεσία των δομών υποδοχής, οι ανεπαρκείς συγκοινωνίες και η αναστολή της παροχής οικονομικής βοήθειας δυσχέραιναν περαιτέρω τη πρόσβαση σε παιδιά που διέμεναν σε αυτούς για τις ανάγκες της έρευνας.

«ΔΕ ΜΟΙΑΖΕΙ ΜΕ ΑΛΗΘΙΝΗ ΖΩΗ»:

η καθημερινή ζωή των παιδιών σε προσφυγικές δομές στην Ελλάδα

Εμπειρίες παιδιών στον δρόμο προς την Ελλάδα

Προφίλ και εμπειρίες παιδιών που ζητούν άσυλο στην Ελλάδα

Τα παιδιά που ζητούν άσυλο στην Ελλάδα προέρχονται κυρίως από τη Συρία (28%), το Αφγανιστάν (20%), την Αίγυπτο (10%), την Τουρκία, την Παλαιστίνη, το Πακιστάν και το Ιράκ. Το **ΥΜΑ** κατέγραψε 11.730 αιτήσεις ασύλου παιδιών κατά τους πρώτους εννέα μήνες του 2024, εκ των οποίων 2.480 ήταν ασυνόδευτοι ανήλικοι και 9.250 συνοδεύονταν από οικογένειες. **Η πλειονότητα αυτών των παιδιών (7.429) είναι κάτω των 13 ετών.**

Πολλά από τα παιδιά έμειναν μήνες ή χρόνια στην Τουρκία. Οι φροντιστές περιέγραψαν ότι οι συνθήκες εκεί επιδεινώνονται. Μία μόνη μητέρα τριών παιδιών έφυγε μετά από 10 χρόνια λόγω του αυξημένου ρατσισμού και της μειούμενης ασφάλειας. Άλλοι εξέφρασαν παρόμοιους φόβους και την επιθυμία τους για ειρήνη, ασφάλεια και εκπαίδευση για τα παιδιά τους, με έναν να λέει: **“Δεν θέλω τα παιδιά μου να το ξαναπεράσουν.”** (P6&7). Η επικείμενη απειλή της αναγκαστικής απέλασης από την Τουρκία εξώθησε πολλούς Σύριους να επιχειρήσουν την επικίνδυνη θαλάσσια διέλευση προς αναζήτηση καταφυγίου.

Δεν υπάρχουν διαθέσιμα ακριβή δεδομένα σχετικά με τον αριθμό παιδιών που ζητούν άσυλο και των παιδιών-προσφύγων στις ΕΔΠΦΑΑ, καταναμημένα ανά ηλικία, φύλο και ειδικές ανάγκες (βλέπε παρακάτω).

Pedro Armestre / Save the Children

Δεν φύγαμε από τη χώρα μας για ένα καλύτερο μέλλον, φύγαμε εξαιτίας του θανάτου και του πολέμου

Οι εξιστορήσεις παιδιών και φροντιστών αποκαλύπτουν τις ακραίες δυσκολίες κατά τη διάρκεια του ταξιδιού τους προς την Ελλάδα. Πολλά άτομα αντιμετώπισαν επικίνδυνες συνθήκες και μερικά έπεσαν από υπερπλήρη σκάφη στη θάλασσα: **“Έπεσα στη θάλασσα. Ήμασταν πάρα πολλοί άνθρωποι σε ένα σκάφος, ήταν ανοιχτό και έβρεχε”** (CH5). Ορισμένα παιδιά περιέγραψαν επίσης εξουθενωτικές διαδρομές σε δύσβατα βουνά, όπως: **“Έπεσα από ένα άλογο επειδή χιόνιζε... Δεν μπορούσαμε να περπατήσουμε, είχαμε κολλήσει στο χιόνι.”** (CH13). Ορισμένες μητέρες έμειναν επί μέρες κρυμμένες σε δάση της Τουρκίας πριν από τη διέλευση: **“Η 4χρονη κόρη μου και εγώ μείναμε στο δάσος επί πέντε ημέρες χωρίς φαγητό, χωρίς νερό, χωρίς τίποτα”** (P2). Αυτές οι εξιστορήσεις υπογραμμίζουν την απόγνωση και τον φόβο που οδηγεί τις οικογένειες να τολμούν τέτοια επικίνδυνα ταξίδια. Όπως δήλωσε εμφaticκά ένας γονέας, **“Δεν φύγαμε από τη χώρα μας για ένα καλύτερο μέλλον, φύγαμε εξαιτίας του θανάτου και του πολέμου”** (P6 & 7).

Αυτά τα ταξίδια αφήνουν βαθιά σημάδια σε παιδιά και φροντιστές, με τα νεαρότερα και λιγότερο ανθεκτικά παιδιά να υποφέρουν περισσότερο: **“Από**

το Ιράν στην Τουρκία και στην Ελλάδα ήταν πολύ δύσκολο για εμάς, αλλά είμαστε μεγαλύτεροι, μπορούμε να καταλάβουμε. Αλλά ο μικρότερος αδελφός μου, νομίζω ότι δεν μπορεί να το αντέξει” (CH9)¹⁸. Ένα παιδί που έφυγε από το Αφγανιστάν για το Ιράν, την Τουρκία και τελικά την Ελλάδα εξέφρασε μια βαθιά αίσθηση απόρριψης: **“Ποτέ δεν είχαμε έγγραφα και πάντα φοβόμασταν, καμία χώρα δεν μας θέλει”**.(CH8). Η δήλωση αυτή αποτυπώνει τη βαθιά ανασφάλεια και τον φόβο που αισθάνονται τα εκτοπισμένα παιδιά χωρίς νομικό καθεστώς.

Μεγάλο ποσοστό των παιδιών υφίστανται βία κατά τη διάρκεια των ταξιδιών τους, συχνά στα χέρια συνοριακών υπαλλήλων και διακινητών. Σχεδόν **ένα στα πέντε παιδιά** που έφτασαν στη Βουλγαρία, την Κύπρο, την Ελλάδα, την Ιταλία, τη Μάλτα και την Ισπανία ανέφεραν ότι υπέστησαν σωματική κακοποίηση¹⁹. Πολλά παιδιά που εισέρχονται μέσω της Βαλκανικής Οδού απειλούνται, εκβιάζονται, ταπεινώνονται ή τα εξυβρίζουν²⁰. Οι επαναπροωθήσεις τόσο από τις ελληνικές όσο και από τις τουρκικές αρχές, καθώς και η κακομεταχείριση από διακινητές, είναι συχνά φαινόμενα.²¹

Pedro Armestre / Save the Children

Παιδιά σε κίνδυνο: συστηματικές επαναπροωθήσεις στην Ελλάδα

Οι συστηματικές και καλά τεκμηριωμένες επαναπροωθήσεις στην Ελλάδα αποτελούν σοβαρό θέμα. Οι μετανάστες και οι αιτούντες άσυλο συχνά αναχαιτίζονται στα σύνορα και επιστρέφονται βίαια εκεί από όπου ήρθαν (συνήθως την Τουρκία), χωρίς κατάλληλη αξιολόγηση των αναγκών τους για προστασία ή και χωρίς πρόσβαση στις διαδικασίες ασύλου²². Επιπλέον²³, ολοένα περισσότερα στοιχεία υποδεικνύουν “επαναπροωθήσεις”, **συμπεριλαμβανομένων περιπτώσεων απαγωγής και απέλασης**, ατόμων εντός της ελληνικής επικράτειας και μακριά από τα σύνορα²⁴. Σε ορισμένες περιπτώσεις²⁵ κάποιοι εξαναγκάστηκαν να ανέβουν σε σωσίβια λέμβους με σκοπό να παρασυρθούν προς τα τουρκικά ύδατα.

Μεταξύ Μαρτίου 2022 και Οκτωβρίου 2024, το ΕΣΠ υπέβαλε 85 αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΔΑ) δυνάμει του άρθρου 39, για άτομα που ζητούσαν ανθρωπιστική βοήθεια και πρόσβαση σε διαδικασίες ασύλου. Όλα τα παραπάνω έγιναν δεκτά, ωστόσο εξακολουθούν να υπάρχουν ισχυρισμοί περί αναγκαστικών επιστροφών ή εξαφανίσεων, γεγονός που καταδεικνύει τον διαρκή κίνδυνο για τα παιδιά που ζητούν άσυλο στα ελληνικά σύνορα.²⁶

Μελέτη Περίπτωσης: η ιστορία του Samuel

* Ο **Samuel**, ένας 13χρονος από το Κονγκό, ζει με τη μητέρα του και τον οκτάχρονο αδερφό του στη δομή της Ριτσώνας εδώ και εννέα μήνες, έχοντας διαμείνει πιο πριν σε δομές στη Ρόδο και την Κω.

Το ταξίδι του Samuel στην Ελλάδα ήταν γεμάτο κινδύνους και φόβο. Η οικογένειά του διέφυγε από το Κονγκό στην Τουρκία, όπου έμεινε για έξι μήνες, χωρίς ο Samuel να μπορεί να πηγαίνει σχολείο. Κρατήθηκαν από την τουρκική αστυνομία, η οποία: **“ήρθε και συνέλαβε όλους τους Αφρικανούς. Αν δεν είχες έγγραφα, σε έβαζαν σε φυλακή. Για τρεις μήνες έμεινα στη φυλακή με την οικογένειά μου”**. Χωρίς προοπτικές νομιμοποίησης και φοβούμενοι περαιτέρω κράτηση, προσπάθησαν επανειλημμένα να διέλθουν στην Ελλάδα, αλλά συνεχώς ανακαιτίζονταν. **“Οι Έλληνες αστυνομικοί ήταν πολύ ψηλοί και χτυπούσαν γυναίκες. Χτυπούσαν ανθρώπους στο νερό, μέσα στη θάλασσα. Δεν τους ένοιαζε αν ήσουν παιδί, και πάλι θα σε χτυπούσαν στη θάλασσα, θα έπαιρναν το σκάφος σου, θα το τρυπούσαν και θα σας άφηναν εκεί στη θάλασσα. Αυτό έκαναν και σε εμάς. Μας έβγαλαν από τη βάρκα έναν έναν, μας χτύπησαν και μας έριξαν πίσω στη θάλασσα. Μας είπαν να σβήσουμε τον κινητήρα και ότι δεν τους ένοιαζε αν θα πεθάνουμε. Πήραν όλα τα πράγματα μας, τα τηλέφωνα, τα ρούχα, τα χρήματα”**. Τελικά κατάφεραν να φτάσουν στην Ελλάδα: **“Νιώθω δυνατός που πέρασα όλες αυτές τις δυσκολίες. Ήμασταν στο δάσος επί έξι ημέρες και μετά στη μέση της θάλασσας για δύο ημέρες, επιβιώσαμε, χωρίς νερό, χωρίς φαγητό, χωρίς σπίτι, χωρίς τίποτα. Όταν κοιμόμουν, με ξυπνούσαν επειδή έλεγαν ότι δεν είναι καλό να κοιμάμαι.”**

Η ζωή στη δομή της Ριτσώνας είναι δύσκολη. Η ασφάλεια στον καταυλισμό δεν είναι επαρκής και οι μεγαλύτεροι σε ηλικία διαμένοντες μπορεί να

γίνουν βίαιοι: **“Όταν νομίζουν ότι έχεις κάνει κάτι, έρχονται με μαχαίρια, πολύ μεγάλα μαχαίρια, με τους φίλους τους και σε χτυπούν.”** Σε μία περίπτωση, κάποιοι διαμένοντες της δομής επιτέθηκαν στον Samuel και τον φίλο του: **“Μας πέταξαν πέτρες και μετά ήρθαν στο σπίτι μας... Μείναμε μέσα για μια βδομάδα γιατί φοβόμασταν”**. ». Ο Samuel λέει ότι, αν ήταν υπεύθυνος, θα έκανε τη δομή ασφαλέστερη κατάσχοντας τα μαχαίρια και απαγορεύοντας το αλκοόλ.

Ο Samuel φοιτά στην έκτη τάξη. Έχει ανάμικτα συναισθήματα για το σχολείο: **“Δεν μου αρέσει πολύ το σχολείο επειδή βαριέμαι”**, αλλά απολαμβάνει μαθήματα όπως η γυμναστική, η ζωγραφική και η ιστορία, και λέει ότι ο δάσκαλός του είναι **“πολύ καλός”**. Ο Samuel έχει κάνει μερικούς φίλους, αλλά λέει ότι **“οι Έλληνες κάνουν πολλές ερωτήσεις για τα μαλλιά μου, με αγγίζουν σαν να είμαι ζώο. Τους λέω όχι, αλλά εκείνοι με αγγίζουν και πάλι. Ίσως επειδή είμαι μαύρος, δεν έχουν ξαναδεί μαύρο”**.

Αγαπάει να παίζει ποδόσφαιρο, συχνά παίζει με τους φίλους του, αλλά αυτό δεν είναι εφικτό στη δομή: **“Δεν παίζουμε ποδόσφαιρο εδώ επειδή μπορεί να πέσουμε: εδώ έχει χώμα, όχι γρασίδι”**. Το ποδόσφαιρο προσφέρει μια σπάνια ευκαιρία για σύνδεση με παιδιά από τον έξω κόσμο. Ο Samuel θυμάται με περηφάνεια έναν αγώνα ποδοσφαίρου στην Αυλώνα όπου, για μια σύντομη στιγμή, είχε την αίσθηση του ανήκειν όταν τα παιδιά από την Ελλάδα ζητωκραύγαζαν για τις δεξιότητές του: **“Μετά το παιχνίδι, όλα τα παιδιά στο σχολείο γνώριζαν το όνομά μου επειδή ήμουν τόσο καλός”**.

οι Έλληνες κάνουν πολλές ερωτήσεις για τα μαλλιά μου, με αγγίζουν σαν να είμαι ζώο. Τους λέω όχι, αλλά εκείνοι με αγγίζουν και πάλι. Ίσως επειδή είμαι μαύρος, δεν έχουν ξαναδεί μαύρο

II. Παγιδευμένοι στην απομόνωση: η ζωή των παιδιών σε απομακρυσμένες δομές υποδοχής αιτούντων/σών άσυλο

Pedro Armestre / Save the Children

“Τα παιδιά μας βρίσκονται σε “συνεχή εγκλεισμό””²⁷

Τα παιδιά μπορεί να περάσουν εβδομάδες, μήνες ή ακόμα και χρόνια σε ΕΔΠΦΑΑ, ανάλογα με παράγοντες όπως ο όγκος των αφίξεων στην Ελλάδα και οι δυσκολίες κατά τις διαδικασίες ασύλου. Οι μαρτυρίες τους αποκαλύπτουν μια γενικευμένη αίσθηση σωματικού και ψυχολογικού περιορισμού, με αποτέλεσμα οι δομές υποδοχής να προσομοιάζουν με εγκαταστάσεις κράτησης. Μολονότι η έξοδος από τις δομές επιτρέπεται σε παιδιά και φροντιστές, ρυθμίζεται αυστηρά, με έλεγχο ταυτότητας και πραγμάτων, με αποτέλεσμα να ενισχύεται η αίσθηση ιδρύματος και να προκαλείται έντονο άγχος (βλέπε μέρος V). Ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ (FRA), για παράδειγμα, αναφέρει στα [12 σημεία για την υποδοχή](#) ότι: “τα παιδιά δεν πρέπει ποτέ να εκτίθενται σε περιβάλλον περιφραγμένο με συρματόπλεγμα σαν φυλακή”²⁸.

“Νιώθουμε απομονωμένοι σαν να είμαστε στην έρημο”²⁹

Η γεωγραφική απομόνωση των περισσότερων ΕΔΠΦΑΑ δυσχεραίνει τη ζωή για παιδιά και φροντιστές. Για παράδειγμα, η δομή της Ριτσώνας, όπου ζουν ορισμένοι από τους ερωτώμενους, βρίσκεται σε απόσταση 75 κλμ. από την Αθήνα, με την πλησιέστερη στάση λεωφορείου να βρίσκεται 10 κλμ. μακριά και το πλησιέστερο νοσοκομείο σε απόσταση 18 κλμ.³⁰. Τα παιδιά συχνά διαμαρτύρονταν για την απόσταση από τις πόλεις, ενώ ένα παιδί λέει ότι είναι ακόμη **“πολύ μακριά από τα σπίτια”**(CH6). Αυτή η απομόνωση εμποδίζει τα παιδιά να συμμετέχουν σε δραστηριότητες, δυσχεραίνοντας την ένταξη και την κοινωνική αλληλεπίδραση εκτός του καταυλισμού.

Η ΥΠΥΤ είναι αρμόδια για την παροχή συγκοινωνίας στους διαμένοντες στις δομές υποδοχής της ενδοχώρας³¹. Ωστόσο, τα δρομολόγια δεν είναι αξιόπιστα λόγω προβλημάτων χρηματοδότησης που συχνά επηρεάζουν την ανανέωση των συμβάσεων με παρόχους μεταφορών³². Όταν υπάρχουν λεωφορεία που λειτουργούν, δίνεται προτεραιότητα σε ιατρικά περιστατικά και σε ραντεβού στην υπηρεσία ασύλου, και ελάχιστα περιθώρια μένουν για ανάγκες της καθημερινότητας. Εάν η δομή υποδοχής εξυπηρετείται από γραμμή λεωφορείου, η ζωή των παιδιών εξαρτάται από περιορισμένα και ανεπαρκή δρομολόγια,

Pedro Armestre / Save the Children

Τα κράτη μέλη οφείλουν να **“εξασφαλίζουν αποτελεσματική γεωγραφική πρόσβαση σε σχετικές υπηρεσίες, όπως δημόσιες υπηρεσίες, σχολεία, υγειονομική περίθαλψη, κοινωνική και νομική συνδρομή, σε καταστήματα για τις καθημερινές ανάγκες, σε υπηρεσίες πλυντηρίου και δραστηριότητες και ψυχαγωγίας, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές του ΕΥΑΑ σχετικά με τις συνθήκες υποδοχής.**

με αποτέλεσμα να περιορίζεται αυστηρά η κινητικότητα τους. Ορισμένα παιδιά και φροντιστές ανέφεραν ότι απομονώνονται περισσότερο καθώς δεν έχουν τα χρήματα να πληρώσουν για τη συγκοινωνία, πρόβλημα που είχε ενταθεί κατά τον χρόνο των συνεντεύξεων λόγω της αναστολής της οικονομικής βοήθειας.

Υπάλληλος της ΥΠΥΤ δήλωσε ότι η έλλειψη συγκοινωνιών αναγκάζει τα παιδιά και τους γονείς τους να **διανύουν πεζή μεγάλες αποστάσεις σε επικίνδυνους δρόμους - μερικές φορές σε ακραίες καιρικές συνθήκες** - για να φτάσουν στην πλησιέστερη στάση λεωφορείου.³³ Στο Βαγιοχώρι, υπάλληλοι ανέφεραν ότι, ακόμη και μετά από περπάτημα 5 χιλιομέτρων, οι διαμένοντες της δομής έχουν μόνο 60% πιθανότητα να ανέβουν στο λεωφορείο είτε επειδή τα λεωφορεία είναι γεμάτα είτε επειδή δεν εμφανίζονται είτε επειδή οι οδηγοί αρνούνται να μεταφέρουν επιβάτες από τη δομή υποδοχής αιτούντων άσυλο (K117).

Αυτός ο συνδυασμός απομόνωσης και περιορισμού των μετακινήσεων παρακωλύει σοβαρά την προσέλευση των γονέων σε σημαντικές συναντήσεις, όπως συνεντεύξεις που αφορούν το άσυλο, και ενδέχεται να θέσουν σε κίνδυνο τις υποθέσεις τους³⁴. Δυσκολεύει επίσης τη μετάβαση των παιδιών στο σχολείο, καθώς και σε ραντεβού υγειονομικής περίθαλψης και ψυχοκοινωνικής υποστήριξης. Μια έρευνα που διεξήχθη από το ΕΣΠ το 2021-22 κατέδειξε ότι το 50% των διαμένωντων σε δομές υποδοχής της ηπειρωτικής χώρας αντιμετώπισαν δυσκολίες πρόσβασης σε βασικές υπηρεσίες, ενώ ποσοστό 60% ανέφεραν την έλλειψη ευκαιριών συμμετοχής στην ελληνική κοινωνία³⁵. Τις ανησυχίες αυτές ήγειρε ο Υπάτος Αρμοστής του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες κατά την επίσκεψή του στην Ελλάδα τον Φεβρουάριο του 2024³⁶. Η Υπάτη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR), η UNICEF και ο ΔΟΜ έχουν ήδη υπογραμμίσει την ακαταλληλότητα των

εν λόγω απομακρυσμένων δομών υποδοχής με τις ανεπαρκείς υπηρεσίες για μακροχρόνια διαβίωση³⁷.

Επιπλέον, πολλές από τις δομές αυτές δεν πληρούν τα πρότυπα υποδοχής που προτείνει ο Οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το Άσυλο³⁸, σύμφωνα με τα οποία οι εγκαταστάσεις θα πρέπει να βρίσκονται σε εύλογη απόσταση από σχετικές υπηρεσίες πεζή, ιδανικά όχι άνω των 3 km από δημόσιες υπηρεσίες και των 2 κλμ. από εγκαταστάσεις υγειονομικής περίθαλψης και σχολεία, με ασφαλή υποδομή για πεζούς (Δείκτης 1.2 στοιχείο β)).

III. Τα ειδικά δικαιώματα υποδοχής των παιδιών δεν εκπληρώνονται

Αυτή η ενότητα εστιάζει σε μερικές μόνο από τις πολλές βασικές υπηρεσίες στις οποίες πρέπει να έχουν πρόσβαση τα παιδιά και οι οικογένειές τους, τόσο εντός όσο και εκτός των δομών υποδοχής.

Pedro Armestre / Save the Children

A

“Σας φέραμε εδώ για να σας δώσουμε φαγητό και μέρος να μείνετε, μην ζητάτε τίποτα άλλο”³⁹

Έλλειψη επαγγελματιών παιδικής προστασίας εντός των δομών υποδοχής

Σχεδόν όλα τα παιδιά που ερωτήθηκαν δεν γνώριζαν με βεβαιότητα πού μπορούν να λάβουν βοήθεια αν αισθανθούν ανασφάλεια εντός της δομής, με μόνο ένα να θυμάται μια αφίσα με πληροφορίες για την αναφορά περιστατικών κακομεταχείρισης.

Από τη στιγμή που η διαχείριση των δομών μεταφέρθηκε από τον ΔΟΜ στο ΥΜΑ στις αρχές του 2023, οι ΜΚΟ, οι οργανισμοί του ΟΗΕ και η Επιτροπή της ΕΕ εκφράζουν ανησυχίες σχετικά με τη μείωση των υπηρεσιών προστασίας των παιδιών⁴⁰, συμπεριλαμβανομένης της διαχείρισης υποθέσεων (case management) και της ψυχοκοινωνικής υποστήριξης. Οι υπηρεσίες αυτές είναι ζωτικής σημασίας για την ασφάλεια και την ευημερία των παιδιών και των οικογενειών τους, που στο πλαίσιο του αναγκαστικού εκτοπισμού διατρέχουν αυξημένο κίνδυνο βίας, κατάχρησης, εκμετάλλευσης, εμπορίας και άλλων μορφών βλάβης.

Ένας υπάλληλος του ΥΠΥΤ εξήγησε ότι η συνεργασία μεταξύ ενός αξιωματούχου του Οργανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το Άσυλο (ΕΥΑΑ), αρμόδιου για την προστασία των παιδιών, και ενός ψυχολόγου του Εθνικού Οργανισμού Δημόσιας Υγείας (ΕΟΔΥ) (ΚΙ17) είχε τερματιστεί, αφήνοντας

σημαντικό κενό. Η παραπομπή σε εξωτερικές υπηρεσίες προστασίας των παιδιών είναι δύσκολη και οι επείγουσες περιπτώσεις συχνά μένουν χωρίς ανταπόκριση. Ομοίως, οι δομές υποδοχής αιτούντων άσυλο αντιμετωπίζουν έλλειψη σε εξειδικευμένο προσωπικό: **“Όταν δεν έχεις εξειδικευμένους επαγγελματίες στις δομές υποδοχής, παίζεις την τύχη των ανθρώπων στα ζάρια”**(ΚΙ17) δήλωσε ένας υπάλληλος της ΥΠΥΤ. Ενώ το προσωπικό της ΥΠΥΤ και η ΕΥΑΑ είναι τυπικά αρμόδιοι για τη διαχείριση υποθέσεων⁴¹ είναι τυπικά αρμόδιοι για τη διαχείριση υποθέσεων⁴², συμπεριλαμβανομένων των ευάλωτων περιπτώσεων⁴³, οι ερωτηθέντες/είσες εμπειρογνώμονες σημείωσαν ότι επί του παρόντος το προσωπικό της ΕΥΑΑ δεν αναλαμβάνει τη διαχείριση των υποθέσεων αυτών.

Την κατάσταση επιδεινώνει και η απουσία τυποποιημένων διαδικασιών λειτουργίας (SOPs) για τις παραπομπές, με αποτέλεσμα πολλές περιπτώσεις να μην εντοπίζονται και ζητήματα παιδικής προστασίας να μην επιλύονται. Ένας εμπειρογνώμονας της UNICEF παρατήρησε ότι **“σε μια εγκατάσταση με διακόσμια άτομα πρέπει να διασφαλίζεις ότι υπάρχουν αρκετοί κοινωνικοί λειτουργοί, ψυχολόγοι και άλλοι επαγγελματίες, έτσι ώστε να μην είναι μια υπηρεσία που λειτουργεί σε επίπεδο “απλής καταγραφής του προβλήματος χωρίς δυνατότητα επίλυσης”**” (ΚΙ11).

“

“Όταν δεν έχεις εξειδικευμένους επαγγελματίες στις δομές υποδοχής, παίζεις την τύχη των ανθρώπων στα ζάρια

Pedro Armestre / Save the Children

«ΔΕ ΜΟΙΑΖΕΙ ΜΕ ΑΛΗΘΙΝΗ ΖΩΗ»:

η καθημερινή ζωή των παιδιών σε προσφυγικές δομές στην Ελλάδα

19

Pedro Armestre / Save the Children

Μη τήρηση του δικαιώματος των παιδιών στην ψυχική υγεία και την ψυχοκοινωνική υποστήριξη (ΜΗΡSS)

Τα περισσότερα παιδιά που ερωτήθηκαν ανέφεραν ασυνεχή ή καθόλου πρόσβαση σε επαγγελματίες ψυχικής υγείας στις δομές υποδοχής, με αποτέλεσμα να παραβιάζεται το δικαίωμά τους σε επαρκή περίθαλψη. Ένα αγόρι 17 ετών από το Αφγανιστάν περιγράφει τους ψυχολογικούς αγώνες που αντιμετώπισαν ο ίδιος και η μητέρα του μετά την απόρριψη της αίτησής τους για άσυλο: **“Είναι πραγματικά αρκετά δύσκολο για εμάς αφού η υπόθεσή μας απορρίφθηκε. Το σκεφτόμαστε πάρα πολύ. Αντιμετωπίζουμε δυσκολίες, κυρίως ψυχολογικής φύσης [...]. Όχι, δεν έχουμε [κάποιον στον οποίο να μπορώ να μιλήσω για την αγωνία ή το άγχος μου]. Ακόμη και στη Λέσβο δεν υπήρχε κανένας”**(CH12).

Επιπλέον, οι υπηρεσίες ψυχικής υγείας του ΕΟΔΥ δεν είναι επαρκώς προσαρμοσμένες για παιδιά. Ένας εκπρόσωπος από ΜΚΟ δήλωσε: **“Γίνεται μια αρχική καταγραφή, υπάρχει μια αξιολόγηση των αναγκών, αλλά δεν αναλαμβάνουν την ψυχολογική υποστήριξη ενός παιδιού με στοχευμένο τρόπο”** (ΚΙΙ3). Επιπλέον, η μετάβαση από το πρόγραμμα PHILOS II στην έναρξη του ΙΠΠΟΚΡΑΤΗ⁴⁴ επηρέασε την ικανότητα της δομής να παρέχει εξειδικευμένο προσωπικό ψυχικής υγείας. Ένας υπάλληλος της ΥΠΥΤ ανέφερε ότι **“Πρακτικά, δεν διαθέτουμε το εξειδικευμένο προσωπικό που μπορεί να εντοπίσει ή να διαγνώσει τέτοια προβλήματα”** (ΚΙΙ7).

Η ανεπάρκεια των διαθέσιμων υπηρεσιών ψυχοκοινωνικής φροντίδας στους διαμένοντες στη δομή παραβιάζει το δικαίωμα των παιδιών στην πρόσβαση σε υπηρεσίες ψυχικής υγείας και επιδεινώνει τόσο τις βραχυπρόθεσμες δυσκολίες τους όσο και τους μακροπρόθεσμους κινδύνους για την ανάπτυξη και την ευημερία τους⁴⁵. Η υποχρέωση του κράτους να φροντίζει και να προστατεύει όλα τα παιδιά σε κίνδυνο, ανεξαρτήτως μεταναστευτικού

καθεστώτος⁴⁶, επιβάλλεται τόσο από την οδηγία της ΕΕ για την υποδοχή όσο και από το εθνικό νομικό πλαίσιο, καθώς και από το άρθρο 24 του Χάρτη της ΕΕ, το οποίο ορίζει ότι **τα παιδιά έχουν το δικαίωμα στην προστασία και τη φροντίδα που απαιτούνται για την καλή διαβίωσή τους**⁴⁷. Επιπλέον, τα κράτη μέλη της ΕΕ υποχρεούνται να παρέχουν ειδική προστασία, λαμβάνοντας υπόψη τις ειδικές καταστάσεις και τις ανάγκες των παιδιών.⁴⁸

Οι ανάγκες για διερμηνεία, ειδικά για ζητήματα ασύλου, δεν μπορούν να ικανοποιηθούν μέσω του Google Translate. Πέρυσι, το 2023, μείναμε τρεις μήνες χωρίς διερμηνείς - όχι μία εβδομάδα ή ένα μήνα, αλλά τρεις μήνες. Ήταν πολύ δύσκολα

Περιορισμένη πρόσβαση σε υπηρεσίες διερμηνείας
Οι δυσκολίες όσον αφορά την επικοινωνία είναι ένα πρόσθετο και συχνά σοβαρό πρόβλημα. Οι δομές υποδοχής αιτούντων άσυλο δεν διαθέτουν μόνιμους διερμηνείς και εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από συμβάσεις με εξωτερικούς παρόχους. Τον Μάιο του 2024, η ΜΕΤΑδραση, ο κύριος πάροχος υπηρεσιών διερμηνείας τόσο στην Υπηρεσία Ασύλου όσο και στην ΥΠΥΤ, ανέστειλε τις υπηρεσίες της λόγω 9μηνης καθυστέρησης πληρωμών από το

ΥΜΑ⁴⁹ παρά το γεγονός ότι **οι υπηρεσίες αυτές χρηματοδοτούνται από το TAME (2021-2027)**⁵⁰. Ο ΕΥΑΑ μπορεί προσωρινά να καλύψει τα κενά, αλλά υπάρχει μόνιμη και επιζήμια ασυνέχεια:

“Οι ανάγκες για διερμηνεία, ειδικά για ζητήματα ασύλου, δεν μπορούν να ικανοποιηθούν μέσω του Google Translate. Πέρυσι, το 2023, μείναμε τρεις μήνες χωρίς διερμηνείς - όχι μία εβδομάδα ή ένα μήνα, αλλά τρεις μήνες. Ήταν πολύ δύσκολα”(ΚΙΙ7).

Την ώρα της σύνταξης του παρόντος εξακολουθούν να υπάρχουν διαμαρτυρίες, με οικογένειες και παιδιά που ζητούν άσυλο να απαιτούν επειγόντως υπηρεσίες διερμηνείας ώστε να έχουν πρόσβαση σε συνεντεύξεις ασύλου, ιατρική περίθαλψη και άλλες βασικές ανάγκες⁵¹. Χωρίς διερμηνείς, οι οικογένειες παραμένουν νομικά μετέωρες επί μήνες, αδυνατούν να εγκαταλείψουν τις δομές υποδοχής ή να προχωρήσουν και να ξαναφτιάξουν τη ζωή τους. Σε μια **ανοιχτή επιστολή προς το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου** την 1η Νοεμβρίου, 36 ΜΚΟ επέκριναν τη συνεχιζόμενη διακοπή των υπηρεσιών διερμηνείας, δηλώνοντας ότι **“δεν φαίνεται να έχουν τεθεί σε εφαρμογή συγκεκριμένα μέτρα για την αποκατάσταση ενός λειτουργικού συστήματος διερμηνείας στις ελληνικές διαδικασίες ασύλου.”** Αυτή η διακοπή παραβιάζει τόσο την ελληνική όσο και την ευρωπαϊκή νομοθεσία για το άσυλο, η οποία προβλέπει ότι οι αιτούντες άσυλο πρέπει να είναι σε θέση να διεξαγάγουν συνεντεύξεις σε γλώσσα που κατανοούν - τομέας στον οποίο η Ελλάδα κατά της οποίας υπήρξαν παλαιότερα νομικές προσφυγές στα ευρωπαϊκά δικαστήρια λόγω των ανεπαρκών υπηρεσιών διερμηνείας⁵².

B

“Υπάρχει ένας γιατρός, αλλά δεν κάνει τίποτα, δεν ενδιαφέρεται. “Δώστε του νερό, ξάπλωσε”. Καλύτερα να μην πας καθόλου εκεί”⁵³

Το ελάχιστο ιατρικό προσωπικό και η ανεπαρκής υποδομή υγειονομικής περίθαλψης αφήνουν τους διαμένοντες εκτεθειμένους σε προβλήματα σωματικής και ψυχικής υγείας⁵⁴. Για παράδειγμα, στις ΕΔΠΦΑΑ σε Σέρρες και Πολύκαστρο, αναλογούν υπάρχουν περίπου 200 διαμένοντες ανά εργαζόμενο υγειονομικής περίθαλψης. Στη Ριτσώνα, η αναλογία είναι 255 διαμένοντες ανά μέλος του υγειονομικού προσωπικού⁵⁵.

Όλα τα παιδιά και οι γονείς μίλησαν για αυτό. Σε πολλές δομές υποδοχής τα παιδιά ανέφεραν ότι, ακόμη και αν υπάρχουν γιατροί, είναι διαθέσιμοι σε βάση μερικής απασχόλησης: **“Μετά τις 14:00 δεν υπάρχει γιατρός, μόνο νοσοκόμος (...) χρειάστηκε να καλέσουμε ασθενοφόρο” (CH9)**. Η περίπτωση ενός παιδιού στη Ριτσώνα κατέδειξε την ανεπάρκεια των υπηρεσιών περίθαλψης: **“Είναι πολύ δύσκολο να βγεις έξω για να δεις γιατρό. Είχα χειρουργική επέμβαση και ήταν πολύ δύσκολο να κλείσω ραντεβού. Χρειάστηκαν περίπου τρία χρόνια έως ότου κλείσουμε ραντεβού με γιατρό. Τα πόδια μου, αν παρατηρήσετε, είναι στραβά, δεν είναι ευθεία” (CH6)**. Πολλά παιδιά και φροντιστές δήλωσαν ότι οι ιατρικές μονάδες της δομής τους παραπέμπουν συνεχώς στα δημόσια νοσοκομεία χωρίς να παρέχουν πρόσθετη υποστήριξη. Όπως εξήγησε ένα παιδί από τις Σέρρες, **“Δεν υπάρχει επαρκής υγειονομική περίθαλψη. Ό, τι και αν έχεις, σου λένε να πας στο νοσοκομείο. Το δύσκολο κομμάτι είναι να φτάσεις εκεί - πρέπει να πληρώσεις ταξί ή λεωφορείο. Χρειάζεσαι μία ή δύο ώρες με τα πόδια, με αυτοκίνητο είναι 15-20 λεπτά.” (CH12)**.

Τα φάρμακα πέραν των βασικών για την ανακούφιση του πόνου, σπανίζουν. Όσον αφορά την **εξειδικευμένη περίθαλψη**, οι προκλήσεις που ορθώνονται είναι ακόμη μεγαλύτερες. Μία μόνη μητέρα που φροντίζει ένα παιδί με αυτισμό εξήγησε ότι δεν υπήρχε υποστήριξη για το παιδί της: **“Η οργάνωση “Terre des Hommes” μάς βοήθησε πολύ, ειδικά με το νοσοκομείο και ούτω καθεξής. Όμως τώρα που έφυγαν είναι περίπλοκο - έπρεπε να ξεκινήσω από το μηδέν και νιώθω λίγο κολλημένη, δεν ξέρω πού να πάω” (P1)**.

Οι αλλαγές στο καθεστώς ασύλου μπορεί να αφήσουν τα παιδιά χωρίς κρίσιμη υγειονομική υποστήριξη, όπως ο μη εμβολιασμός. Μια γονέας στα Διαβάτα αφηγήθηκε τα εξής: **“Στο ιατρείο είναι πολύ καλοί, μας βοηθούν, έχουν τρεις διερμηνείς. Αλλά σταμάτησαν να μας βοηθούν όταν μας απέρριψαν, μας είπαν ότι δεν μπορούσαν να μας βοηθήσουν επειδή δεν είχαμε έγγραφα. Το παιδί μας, το μόνο που χρειαζόταν ήταν ένα εμβόλιο για να πάει στο σχολείο, και δεν του το έκαναν επειδή δεν είχε έγγραφα. Και δυστυχώς, μέχρι τώρα δεν έχει εμβολιαστεί” (P2)**.

Το εξειδικευμένο και πολυαναμενόμενο πρόγραμμα ιατρικής περίθαλψης, με την ονομασία **Ιπποκράτης**, μια συνεργασία μεταξύ του ΥΜΑ, του ΔΟΜ και μιας ιδιωτικής εταιρείας, ξεκίνησε τον Μάιο του 2024⁵⁶. Έως τον Σεπτέμβριο του 2024, που αναπτύχθηκε πλήρως το πρόγραμμα, ιατρικές και ψυχοκοινωνικές ομάδες εργάζονταν

σε αρκετές δομές υποδοχής. Οι εμπειρογνώμονες είναι φειδωλά αισιόδοξοι, αλλά επισημαίνουν ότι οι παρεχόμενες υπηρεσίες δεν θα είναι στο ίδιο επίπεδο με εκείνες που προσφέρονταν παλαιότερα από τη δράση Site Management Support (SMS). Παρά το γεγονός αυτό, έχει συντελεστεί πρόοδος, με διαθεσιμότητα ψυχοκοινωνικής υποστήριξης και βελτιωμένη παροχή φαρμάκων, τουλάχιστον σε επίπεδο σχεδιασμού.

Η πρόσβαση σε ιατρική υποστήριξη εκτός των δομών υποδοχής είναι προβληματική. Πέραν των προβλημάτων προσβασιμότητας, των μεγάλων χρόνων αναμονής και της ανεπαρκούς παιδιατρικής περίθαλψης, τα δημόσια νοσοκομεία⁵⁷ δεν διαθέτουν υπηρεσίες διερμηνείας και αυτό δυσχεραίνει την επικοινωνία μεταξύ των παιδιών και των φροντιστών που ζητούν άσυλο και του ιατρικού προσωπικού⁵⁸.

“

Μετά τις 14:00 δεν υπάρχει γιατρός, μόνο νοσοκόμος (...) χρειάστηκε να καλέσουμε ασθενοφόρο

Pedro Armestre / Save the Children

«ΔΕ ΜΟΙΑΖΕΙ ΜΕ ΑΛΗΘΙΝΗ ΖΩΗ»:

η καθημερινή ζωή των παιδιών σε προσφυγικές δομές στην Ελλάδα

C

“Αν φάω αυτό το φαγητό, θα δείτε τι θα έχω την επόμενη μέρα”⁶⁵

Στην ΕΔΠΦΑΑ τα τρόφιμα διανέμονται μέσω υπηρεσιών παροχής γευμάτων (catering) που διαχειρίζεται η ΥΠΥΤ και χρηματοδοτούνται από το TAME. Οι ποιοτικοί έλεγχοι είναι υποχρεωτικοί (ό.π.), **αλλά υπάρχουν επίμονα και σοβαρά προβλήματα τόσο στην ποιότητα όσο και στην ποσότητα**. Πρόσφατες εκθέσεις από ομότιμους οργανισμούς και ο Συνήγορος του Πολίτη επιβεβαιώνουν τις αναφορές των διαμένωντων για ληγμένα τρόφιμα.⁵⁹

Ένα 14χρονο κοριτσάκι από το Αφγανιστάν δήλωσε ότι το φαγητό είναι τόσο χάλια που συχνά καταλήγει στον κάδο: **“Είναι κρίμα, κάτι πρέπει να γίνει γι’ αυτό” (CH2)**. Το κακό φαγητό είναι ομόφωνη ανησυχία όλων των παιδιών κάθε ηλικίας, φύλου και τοποθεσίας. Η γεύση δεν είναι η κυριότερη ανησυχία - μεταξύ των συχνότερων προβληματισμών είναι η αδυναμία κάλυψης βασικών διατροφικών αναγκών και ο αρνητικός αντίκτυπος στην υγεία. Ένα παιδί στη Ριτσώνα μοιράστηκε τα εξής: **“Δεν τρώω το φαγητό επειδή μου προκαλεί αλλεργίες.”(CH4)**. Ένας φροντιστής από τη Σιντική πρόσθεσε ότι, **“Τα μικρότερα παιδιά δεν δέχονται να καταναλώσουν αυτό το φαγητό, δεν έχουν όρεξη” (P3)**.

Η κατάσταση αυτή δεν ισχύει για όλες τις δομές. Οι συνθήκες π.χ. στην ΕΔΠΦΑΑ Σχιστού ήταν καλύτερες. Ένας φροντιστής είπε: **“Μας δίνουν νερό όποτε ζητάμε, δίνουν γάλα στα παιδιά, δίνουν ψωμί και φαγητό που κατά κύριο λόγο δεν έχει λήξει”**.

Ένα παιδί στην ΕΔΠΦΑΑ Κατσικά προτείνει μια λύση: **“Γιατί δεν μας δίνουν το λάδι, το αλεύρι, τα αυγά, ώστε να μαγειρέσουμε να μαγειρέσουμε μόνοι μας;” (CH9)**. Δύο παιδιά σε ΕΔΠΦΑΑ στην Κεντρική Μακεδονία συνοφίζουν λέγοντας ότι **“Στα ζώα φέρονται καλύτερα από,τι σε εμάς” (CH15 & CH16)**. Κατά συνέπεια, οι οικογένειες βασίζονται στην ελάχιστη οικονομική βοήθεια για να αγοράσουν συστατικά μαγειρικής και τρόφιμα για τα παιδιά τους, ενώ άλλες οικογένειες μαγειρεύουν ξανά, με το δικό τους τρόπο, τα διανεμημένα τρόφιμα για να μπορέσουν να τα φάνε.⁶⁰

Η οικονομική βοήθεια, που ήδη διακόπτεται συχνά, ανεστάλη το καλοκαίρι του 2024, με αποτέλεσμα τα παιδιά να πασχίζουν να καλύψουν ακόμη και τις πιο βασικές ανάγκες τους.⁶¹

“

Γιατί δεν μας δίνουν το λάδι, το αλεύρι, τα αυγά, ώστε να μαγειρέσουμε να μαγειρέσουμε μόνοι μας;

Η ανεπάρκεια του φαγητού παραμένει και μετά τη χορήγηση του καθεστώτος ασύλου.

Άπαξ και οι οικογένειες λάβουν την απόφαση σχετικά με την αίτηση ασύλου τους - θετική ή αρνητική - οι συνθήκες υποδοχής για τους ενήλικες, συμπεριλαμβανομένης της σίτισης και της οικονομικής βοήθειας (για την οικογένεια), διακόπτονται εντός 30 ημερών (4939/2022, άρθρο 109). Τα παιδιά εξακολουθούν να δικαιούνται διανομή τροφίμων. Μια μητέρα εξηγεί τις συνέπειες: **“Η αίτησή μας απορρίφθηκε, ως τιμωρία η κάρτα για το χρηματικό βοήθημα ακυρώθηκε. Αυτό που προτείνω, όχι μόνο για εμάς αλλά για όλες τις οικογένειες, είναι ότι όταν η αίτηση ασύλου απορρίπτεται για τους γονείς, φυσικά απορρίπτεται και για το παιδί. Λοιπόν, όταν κόβουν την παροχή χρηματικής βοήθειας ή επιδόματος για τους γονείς, δεν πρέπει να κόβεται και για τα παιδιά” (P2)**.

Οι οικογένειες που αναμένουν αποφάσεις για τυχόν μεταγενέστερη αίτηση ασύλου αντιμετωπίζουν παρόμοιες δυσκολίες, καθώς διακόπτεται η παροχή γευμάτων για τους ενήλικες μέχρι να παραλάβουν εκ νέου δελτίο αιτούντος άσυλο. Ορισμένοι γονείς καταφεύγουν σε κινήσεις απελπισίας, όπως αφηγείται μια μητέρα: **“Καθώς δίνουν [φαγητό] μόνο**

σε ένα άτομο [το παιδί], αναγκάζομαι, όταν μου δίνουν λίγο γάλα για μωρά και αν ο γιος μου δεν το πει όλο, να πάρω λίγο για να το ανταλλάξω στην αγορά. Είναι παράνομο, με συνέλαβαν, μου επέβαλαν πρόστιμο 1.000 ευρώ και έκανα όλα αυτά για να βρω κάτι για να φάω” (P1).

Τόσο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή όσο και ο Ευρωπαίος Διαμεσολαβητής έχουν εκφράσει ανησυχίες προς τις ελληνικές αρχές, τονίζοντας ότι η πρακτική αυτή παραβιάζει το δικαίωμα της ΕΕ και τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα⁶². Ωστόσο, τίποτα δεν έχει αλλάξει. Σύμφωνα με κάποιους, η δημιουργία επισιτιστικής ανασφάλειας αποτελεί μέρος μιας ευρύτερης στρατηγικής. Ο Λευτέρης Παπαγιαννάκης, διευθυντής του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες, θεωρεί ότι η **“επισιτιστική ανασφάλεια αποτελεί μέρος της αποτρεπτικής προσέγγισης που ακολουθούν η ελληνική κυβέρνηση και η ΕΕ. Ένα μικρό, αλλά πολύ σημαντικό μέρος”⁶³**. Ο Δρ. Βεΐζης, εκτελεστικός διευθυντής της Intersos Hellas, παρατηρεί: **“Η ανάπτυξη των μικρών παιδιών και των βρεφών επηρεάζεται αρνητικά από τον υποσιτισμό και την κακή διατροφή. Η Ελλάδα χρησιμοποιεί την πρόσβαση στην τροφή ως μέσο αποτροπής της μετανάστευσης, ενώ η Ευρώπη κάνει τα στραβά μάτια. Το μήνυμα είναι “Μην έρχεστε”⁶⁴**.

D

“Όταν βρέχει, στάζει νερό πάνω μας, και υπάρχουν κατσαρίδες”⁶⁶

Οι συνθήκες στέγασης για τους πρόσφυγες ποικίλλουν, ενώ τα παιδιά συχνά αισθάνονται ανακούφιση όταν μετακινούνται από νησιωτικές ΚΕΔ σε ΕΔΠΦΑΑ στην ηπειρωτική χώρα. Ενώ τα κοντέινερ στις ΕΔΠΦΑΑ που παρέχουν βασικές ανέσεις είναι καλύτερα από εκείνα των νησιών⁶⁷, οι συνθήκες απέχουν πολύ από το να είναι αξιοπρεπείς. Μία φροντιστής από τη Σιντική μοιράστηκε τη σκληρή πραγματικότητα: **“Μας μετέφεραν εκεί (στη Σιντική) και οι συνθήκες ήταν πολύ κακές. Πρώτα απ’ όλα, ήταν ένα δωμάτιο, χωρίς τουαλέτα, έπρεπε να περπατήσεις για 10 λεπτά για να πας στην τουαλέτα. Δεν υπήρχε χώρος για μαγείρεμα, μόνο μια κοινόχρηστη κουζίνα που ήταν μακριά και οι άνδρες είχαν προτεραιότητα. Μερικές φορές φοβόμαστε να πάμε μόνες. Οι συνθήκες ήταν πολύ δύσκολες και δεν ήταν μέρος για να μείνεις με παιδιά” (P3).**

Υπάρχουν επίσης αποκλίσεις στις συνθήκες υποδοχής μεταξύ των στρατοπέδων της ηπειρωτικής χώρας, καθώς δεν υπάρχει συντονισμένη προσπάθεια συντήρησης. Οι υπάλληλοι της Ευρωπαϊκής Επιτροπή τόνισαν τη σημασία της τακτικής και έγκαιρης ανανέωσης των συμβάσεων-πλασιών για τη συντήρηση και άλλες υπηρεσίες. Τα προβλήματα στις υποδομές είναι διάχυτα και αφορούν, μεταξύ άλλων, σπασμένα ντους, κατσαρίδες, ακάρεα, ανάπτυξη μούχλας και κινδύνους ηλεκτρολογικής φύσης⁶⁸.

Pedro Armestre / Save the Children

IV. Εμπόδια στο δικαίωμα των παιδιών για εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς

Δικαίωμα στην εκπαίδευση και εμπόδια για τα παιδιά που ζητούν άσυλο και για τα παιδιά πρόσφυγες στην Ελλάδα.

Σύμφωνα με τον κώδικα ασύλου, τα παιδιά που ζητούν άσυλο πρέπει να παρακολουθήσουν την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, υπό όρους ανάλογους με αυτούς που ισχύουν για τους Έλληνες πολίτες⁶⁹. Το 2023, ποσοστό **84%** (14.046 μαθητές) από εκτιμώμενο σύνολο **16.770** παιδιών-προσφύγων και αιτούντων άσυλο που **εγγράφηκαν** πήγαιναν σχολείο, γεγονός που σηματοδοτεί **σημαντική πρόοδο από το 2021**⁷⁰

Σε πρόσφατη έρευνα, το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και η οργάνωση Save the Children⁷¹ έριξαν φως στα επίμονα εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα παιδιά προκειμένου να **αποκτήσουν πρόσβαση** στην τυπική εκπαίδευση. Τα εμπόδια περιλαμβάνουν καθυστερήσεις στις τάξεις υποδοχής⁷², δυσκολίες στη μεταφορά και ζητήματα στελέχωσης, παρά τις ετήσιες βελτιώσεις.

Αρκετοί παράγοντες συμβάλλουν στα **ποσοστά σχολικής διαρροής** - οι σκληρές συνθήκες διαβίωσης στις δομές υποδοχής, η δύσκολη πρόσβαση σε υπηρεσίες ασύλου και η αβεβαιότητα σχετικά με το νομικό καθεστώς. Όλα αυτά υπονομεύουν τη δυνατότητα των παιδιών να επικεντρωθούν και να παρακολουθούν τακτικά το σχολείο (ό.π.). Η κατάσταση αυτή επιδεινώνεται από τα κενά στο ίδιο το εκπαιδευτικό σύστημα. Μόνο το 1,9% των εκπαιδευτικών στις τάξεις υποδοχής είναι μόνιμοι, ενώ το 57,6% χρειάζονται εξειδικευμένη κατάρτιση⁷³.

Vassiliki Katrivanou
/ Greek Council for Refugees

Οι συνεντεύξεις δείχνουν ότι τα επίπεδα πρόσβασης των παιδιών που ζητούν άσυλο στην εκπαίδευση εξαρτώνται από την τοποθεσία και τη δομή υποδοχής.⁷⁴ Για παράδειγμα, η *Ζήνα και η *Μαρί, που κατοικούν στην ΕΔΠΦΑΑ Πολυκάστρου Κιλκίς, είχαν ήδη εγγραφεί στο σχολείο τρεις εβδομάδες μετά την άφιξή τους. Αντίθετα, πολλές οικογένειες αντιμετωπίζουν πολύ μεγαλύτερες καθυστερήσεις. Ένας φροντιστής από τη Σιντική εξέφρασε απογοήτευση για την έλλειψη εκπαιδευτικών ευκαιριών: **“Δεν υπάρχουν σχολεία και αναγκάζομαστε να δίνουμε τα τηλέφωνα μας στα παιδιά για να μείνουν ήσυχα. Όταν ρωτήσαμε «τι γίνεται με το σχολείο;», θέλαμε να μεταφερθούμε ώστε τα παιδιά μας να μπορέσουν να πάνε σχολείο, αλλά μας είπαν ότι έπρεπε να μείνουμε εδώ και να περιμένουμε την εκδίκαση της υπόθεσής μας”** (P3).

Κατά τη διαδικασία εγγραφής στο σχολείο εμφανίζονται διάφορα εμπόδια **“Κανείς δεν μπορεί να μας πει πώς να εγγράψουμε τα παιδιά μας στο σχολείο”**(P4). Στο Σχιστό, μία απογοητευμένη γονέας είπε: **“Λυπάμαι μόνο γιατί άλλα παιδιά πηγαίνουν στο σχολείο και τα δικά μου δεν μπορούν εδώ και ένα χρόνο. Αυτό τα κάνει να είναι λυπημένα”** (P6&P7). Εξήγησε περαιτέρω τις διακρίσεις που αντιμετωπίζουν λόγω προβλημάτων με τα έγγραφα: **“Μόλις λάβουμε τα χαρτιά, θα μπορούν**

“

Λυπάμαι μόνο γιατί άλλα παιδιά πηγαίνουν στο σχολείο και τα δικά μου δεν μπορούν εδώ και ένα χρόνο. Αυτό τα κάνει να είναι λυπημένα

Agapi Chouzouraki / Greek Council for Refugees

να εγγραφούν στο δημόσιο σχολείο. Προς το παρόν, μπορούν να πάνε στο σχολείο της δομής μόνο για μία ώρα. Για παράδειγμα, τα παιδιά πρέπει να εμβολιαστούν, αλλά δεν μπορούν επειδή δεν έχουν ΑΜΚΑ⁷⁵ (P6 & P7).

Για τα παιδιά σε απομακρυσμένες δομές υποδοχής, η μεταφορά στο σχολείο αποτελεί πρόβλημα. Τα μικρά παιδιά μπορούν να χρησιμοποιούν ιδιωτικά λεωφορεία για να μεταβούν στο σχολείο, αλλά τα παιδιά άνω των 15 υποχρεούνται να χρησιμοποιούν δημόσιες συγκοινωνίες. Όταν δεν υπάρχουν δημόσιες συγκοινωνίες, το Υπουργείο Εσωτερικών συμβάλλεται με εκμεταλλευτές ιδιωτικών λεωφορείων. Ωστόσο, η παροχή υπηρεσιών μετακίνησης δεν συμβαίνει πάντα στην πραγματικότητα. Όπως παρατήρησε ένας εμπειρογνώμονας της UNHCR, **“«[σε ορισμένες δομές] δεν υπήρχε μεταφορά για παιδιά· σε άλλες δομές η μεταφορά ξεκίνησε, διεκόπη, ξεκίνησε εκ νέου ή, μετά που διεκόπη, δεν επανήλθε ποτέ”**. Όπως παραδέχεται ένας γονέας από τον καταυλισμό των Διαβατών, τα πράγματα είναι πιο απλά για τις δομές υποδοχής που βρίσκονται κοντά σε αστικές περιοχές: **“Είναι πολύ εύκολο, την πηγαίνουν και τη φέρνουν με λεωφορείο”**(P2).

Εμπόδια στην εκπαιδευτική ένταξη εντός σχολικού πλαισίου

Ένα επαναλαμβανόμενο ζήτημα στις εξιστορήσεις των παιδιών ήταν η **αίσθηση απομόνωσης στα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα**, η οποία έχει δύο διαφορετικές μορφές.

Πρώτον, η **κοινωνική απομόνωση** και η έλλειψη παρέας στο σχολικό περιβάλλον εμποδίζει τη σχολική παρακολούθηση. Ένα παιδί από την ΕΔΠΦΑΑ Καβάλας είπε: **“Δεν είναι πρόβλημα να είμαι με πολλούς ανθρώπους από άλλες χώρες, εθνικότητες, γλώσσες - αλλά θέλω παρέα. Δεν είμαι συνηθισμένος να είμαι μόνος”**(CH15). Ομοίως, ένας έφηβος από την ΕΔΠΦΑΑ Κατακόλα δήλωσε ότι **“τα πράγματα είναι πιο δύσκολα για τον**

«ΔΕ ΜΟΙΑΖΕΙ ΜΕ ΑΛΗΘΙΝΗ ΖΩΗ»:

η καθημερινή ζωή των παιδιών σε προσφυγικές δομές στην Ελλάδα

μικρό αδελφό μας, ο οποίος είναι 11 ετών και δεν γνωρίζει κανέναν”(CH9). Μια κοπέλα 15 ετών από τη δομή των Διαβατών εξήγησε πώς η έλλειψη παρέας την αποθάρρυνε από το να συμμετέχει στις σχολικές εκδρομές: **“Δεν ήθελα να πάω επειδή είμαι μόνη. Δεν είχα παρέα, κανέναν να μιλήσω, τι να κάνω”(CH10).** Επισήμανε επίσης τις ομάδες που σχηματίζουν οι μαθητές: **“Οι Έλληνες μιλούν μεταξύ τους, οι Άραβες συζητούν μεταξύ τους, οι Αφγανοί συζητούν μεταξύ τους”.**

Η σχολική παρακολούθηση με αδέρφια ή με συνομήλικα παιδιά διευκολύνει τη μετάβαση και ενθαρρύνει την τακτική παρακολούθηση, αλλά εξακολουθούν να υπάρχουν εμπόδια. Ένα παιδί από τον καταυλισμό της Ριτσώνας τόνισε τον τρόπο που αντιλαμβάνεται τον διαχωρισμό στα σχολεία: **“Δεν έχω Έλληνες φίλους, δεν ξέρω γιατί. Κάνουμε μαθήματα χωριστά και μετά κάνουμε μαθήματα με τα άλλα παιδιά, αλλά μένουμε εκεί για λίγο, για μία ώρα. Στην Καβάλα είχα περισσότερους φίλους, επειδή δεν υπήρχε τμήμα υποδοχής εκεί, είχα περισσότερα μαθήματα με τους Έλληνες, οπότε είχαμε συνδεθεί περισσότερο”(CH5).** Αυτός ο διαχωρισμός όχι μόνο περιορίζει την αλληλεπίδραση, αλλά και ενισχύει τη διάκριση, όπως εξηγεί περαιτέρω: **“Όταν πηγαίνουμε στη Χαλκίδα, φεύγουμε όλοι μαζί, αλλά όταν φτάνουμε στη Χαλκίδα, χωριζόμαστε, είμαστε τα παιδιά από τη Ριτσώνα και τα άλλα παιδιά”(CH5).** Για τα παιδιά-πρόσφυγες και μετανάστες, η απουσία κοινωνικών σχέσεων με τους Έλληνες συμμαθητές τους, που συχνά ενισχύεται από τον συστημικό διαχωρισμό, εμποδίζει τη συμμετοχή τους στη σχολική ζωή, κατάσταση που περιορίζει τις ευκαιρίες για κοινωνική και πολιτιστική ένταξη.

Δεύτερον, όπως έχει ήδη επισημανθεί, η **γεωγραφική απομόνωση** εμποδίζει τα παιδιά των προσφύγων να εμπλακούν στα σχολικά και κοινωνικά συστήματα. Όπως ανέφερε ένας υπάλληλος του Ανεξάρτητου Τμήματος Συντονισμού και Παρακολούθησης της Εκπαίδευσης των Προσφύγων

“

Δεν έχω Έλληνες φίλους, δεν ξέρω γιατί. Κάνουμε μαθήματα χωριστά και μετά κάνουμε μαθήματα με τα άλλα παιδιά, αλλά μένουμε εκεί για λίγο, για μία ώρα. Στην Καβάλα είχα περισσότερους φίλους, επειδή δεν υπήρχε τμήμα υποδοχής εκεί, είχα περισσότερα μαθήματα με τους Έλληνες, οπότε είχαμε συνδεθεί περισσότερο

(Υπουργείο Παιδείας), **“η απόσταση αυτή από τον αστικό ιστό περιπλέκει τις προσπάθειες ένταξης των παιδιών αυτών στα βασικά εκπαιδευτικά και κοινωνικά συστήματα(KII6).** Ο ίδιος εμπειρογνώμονας επισήμανε επίσης τη σημαντική μείωση της πρόσβασης στην εκπαίδευση και της παρακολούθησης μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος αστικής στέγασης ΕΣΤΙΑ⁷⁶: **“Από τότε που το αστικό πρόγραμμα ΕΣΤΙΑ τερματίστηκε, διαπιστώσαμε τεράστια διαφορά στα παιδιά”(KII6).** Στην ίδια λογική, ένας εμπειρογνώμονας της UNICEF παρέχει στοιχεία που αποδεικνύουν ότι τα παιδιά-πρόσφυγες σε αστικές περιοχές έχουν πολύ μεγαλύτερη πιθανότητα να σημειώσουν σημαντική πρόοδο στην εκπαίδευση και την ένταξή τους στην κοινωνία: **“Οι οικογένειες θα πρέπει να μετακινούνται γρήγορα προς πιο συμπεριληπτικές συνθήκες ύπαρξης. Αυτό το είδαμε όταν, σε συνεργασία με το ΥΜΑ, αξιολογήσαμε κάθε λίγους μήνες την πρόοδο των παιδιών στην ελληνική γλώσσα. Αν συγκρίνετε μια ομάδα παιδιών στην πρώτη υποδοχή, στη Λέσβο, τη Χίο ή τη Σάμο, με ένα παιδί σε μια δομή της ενδοχώρας και ένα παιδί στον αστικό ιστό, μιλάμε για τρεις εντελώς**

διαφορετικές ομάδες. Το επίπεδο όλων των πρώτων παιδιά στα ελληνικά ήταν Α0, είπαν τρεις λέξεις, αυτή ήταν η κατάσταση. Στη δεύτερη ομάδα, διακρινόταν μια ανάμικτη κατάσταση - υπήρχαν παιδιά που μαθαίνουν, αλλά η πλειοψηφία ήταν σε επίπεδο αρχαρίων. Στην τρίτη ομάδα, στην αστική περιοχή, έβλεπες την ελπίδα, τα παιδιά να βελτιώνονται, να προχωρούν”(ΚΙ11).

Η **διακριτική μεταχείριση** επιδεινώνει την κατάσταση για πολλά παιδιά. Μολονότι δεν ήταν η πλειοψηφία, κάποια παιδιά ανέφεραν ότι οι διακρίσεις τα απέτρεπαν από το να πηγαίνουν στο σχολείο. Ένας 14χρονος από την Καβάλα μοιράστηκε το πώς ο εκφοβισμός που βίωσε και η έλλειψη επακόλουθης στήριξης τον οδήγησαν να εγκαταλείψει το σχολείο: **“Μόνο ένα παιδί ήταν ρατσιστής. Παρόλο που έπαιζα με άλλα Ελληνόπουλα, μόνο αυτό το παιδί με αντιμετώπιζε άσχημα και ήταν βίαιο. Υπήρχαν δέντρα με καρπούς και έκοβε τους καρπούς και μου τους πετούσε. Είπα στον δάσκαλο τι συνέβη και ο δάσκαλος θύμωσε μαζί μου. Έτσι, το παιδί συνέχισε να κάνει το ίδιο. Στη συνέχεια, σταμάτησα να πηγαίνω στο σχολείο”.**

Agapi Chouzouraki / Greek Council for Refugees

Η μητέρα μιας 8χρονης στα Διαβατά είπε, **“η κόρη μου λέει ότι αισθάνεται ότι την αγαπούν, αλλά δεν θέλουν να παίξουν μαζί της”(Ρ2)**, επισημαίνοντας το κόστος του αποκλεισμού στον συναισθηματικό κόσμο των παιδιών. Ένας αξιωματούχος του Υπουργείου Παιδείας (ΚΙ16) περιγράφει με σαφήνεια τη συστημική αμέλεια, ως μια μορφή **“κρυμμένης συστημικής βίας”**, τονίζοντας πώς το σύστημα δεν καταγράφει τις δύσκολες κοινωνικές αφετηρίες των παιδιών που διαμένουν στις δομές υποδοχής αιτούντων άσυλο. Ένας ειδικός στην εκπαίδευση που συνεργάζεται με τη UNICEF ενισχύει την εκτίμηση αυτή, σημειώνοντας ότι σπάνια υπάρχει μια προσέγγιση πραγματικά χωρίς αποκλεισμούς: **“η πλειοψηφία αυτών των παιδιών βρίσκεται σε ένα εκπαιδευτικό πλαίσιο που λέει: “Καθίστε εδώ, κάντε ό, τι μπορείτε, θα σας αντιμετωπίσω με συμπάθεια, δηλαδή με φιλανθρωπία. Δεν θα σας αποκόψω, θα σας αφήσω να είστε στην τάξη, αν και δεν καταλαβαίνετε. Δεν θα σας απευθύνω ποτέ τον λόγο, ενίοτε δεν θα σας δώσω και βιβλίο, γιατί τι να το κάνετε το βιβλίο””(ΚΙ11).**

Οι φροντιστές ανέφεραν επίσης εμπειρίες ρατσισμού: **“Από την αρχή, αισθανόμασταν διαφορετικά λόγω της εθνικότητάς μας. Μας είπαν να μην ζητάμε πάρα πολλά. Δεν είστε το ίδιο με τους υπόλοιπους” (Ρ3)**. Οι υπάλληλοι της ΥΠΥΤ υπογραμμίζουν την ανάγκη να καταπολεμηθεί ο συστημικός ρατσισμός, λέγοντας ότι **“Η ποινική δικαιοσύνη θα έπρεπε να παρεμβαίνει όταν κάποιος δεν έχει πρόσβαση σε λεωφορείο με διαθέσιμα καθίσματα απλά επειδή ταυτοποιείται ως μουσουλμάνος ή αλλοδαπός” (ΚΙ17).**

Τρόποι διευκόλυνσης της ένταξης και της ανθεκτικότητας των παιδιών στο εκπαιδευτικό πλαίσιο Εξωσχολικές δραστηριότητες, όπως οι σχολικές εκδρομές, βοηθούν τα παιδιά να ενσωματωθούν. Πρόκειται για **“μια ανάσα, μια ευκαιρία να ξεφύγουν”** σύμφωνα με έναν υπάλληλο της ΥΠΥΤ (ΚΙ17). Τα παιδιά δήλωσαν ότι τους αρέσει να αλληλεπιδρούν με τους Έλληνες συνομηλικούς τους κατά τη διάρκεια εκδρομών, γεγονός που τους βοήθησε να δημιουργήσουν συνδέσεις και να αισθάνονται αποδεκτά. Ωστόσο, πολλά παιδιά ανέφεραν ότι συχνά δεν μπορούσαν να αντεπεξέλθουν στο κόστος των εκδρομών. Τα κέντρα κοινότητας (community centers) κοντά σε δομές υποδοχής διευθύνονται από ΜΚΟ και όπου υπάρχουν, παρέχουν ζωτική υποστήριξη μέσω της άτυπης εκπαίδευσης, όπως προγράμματα ειδικά επικεντρωμένα

η πλειοψηφία αυτών των παιδιών βρίσκεται σε ένα εκπαιδευτικό πλαίσιο που λέει: **“Καθίστε εδώ, κάντε ό, τι μπορείτε, θα σας αντιμετωπίσω με συμπάθεια, δηλαδή με φιλανθρωπία. Δεν θα σας αποκόψω, θα σας αφήσω να είστε στην τάξη, αν και δεν καταλαβαίνετε. Δεν θα σας απευθύνω ποτέ τον λόγο, ενίοτε δεν θα σας δώσω και βιβλίο, γιατί τι να το κάνετε το βιβλίο”**

στη διάσταση του φύλου, εργαστήρια δεξιοτήτων και γλωσσικά μαθήματα, για τα οποία τα παιδιά έχουν πολύ θετική άποψη. Αυτά τα κέντρα αποτελούν ένα ασφαλές περιβάλλον που συμπληρώνει την τυπική εκπαίδευση και υποστηρίζει έμμεσα τη σχολική παρακολούθηση. Για παράδειγμα, στη Ριτσώνα και στον Κατσικά, τα παιδιά βγαίνουν για να παίξουν ποδόσφαιρο, κάτι που πραγματικά απολαμβάνουν. Τέτοιες δραστηριότητες δημιουργούν μια **αίσθηση κανονικότητας και συναισθηματικής ανακούφισης** εν μέσω των προκλήσεων της ζωής στις δομές υποδοχής. Οι εμπειρογνώμονες ανέφεραν πρωτοβουλίες όπως το **πρόγραμμα ACE** που είναι ζωτικής σημασίας για τη γεφύρωση των οικογενειών με την τυπική εκπαίδευση, ενισχύοντας έτσι τη συμμετοχή στο σχολείο. Ωστόσο, το πρόγραμμα ACE ολοκληρώθηκε τον Ιούλιο του 2024, συνιστώντας η ολοκλήρωσή του μια μεγάλη απώλεια για τα παιδιά.

Σύμφωνα με τους εμπειρογνώμονες, η ανθεκτικότητα και η αποφασιστικότητα των παιδιών και των γονέων τους καθορίζουν σημαντικά τη σχολική συμμετοχή. Παρά τα πολλά εμπόδια, οι οικογένειες συχνά καταβάλλουν σημαντικές προσπάθειες για να διασφαλίσουν ότι τα παιδιά παρακολουθούν το σχολείο. Ένας υπάλληλος της ΥΠΥΤ δήλωσε ότι **“Τα παιδιά που παρακολουθούν το σχολείο αποτελούν ισχυρό παράγοντα σταθεροποίησης για όλη την οικογένεια, ειδικά σε αυτό το πλαίσιο”**(ΚΙ14). Τέτοιου είδους ανθεκτικότητα είναι ιδιαίτερα εμφανής σε μικρά παιδιά, τα οποία υπερκεράζουν το πρόβλημα των δύσκολων περιβαλλόντων και προσαρμόζονται και μαθαίνουν μέσω αλληλεπιδράσεων με συνομηλίκους. Ωστόσο, καθώς τα παιδιά μπαίνουν στην εφηβεία, οι εξωτερικές πιέσεις και τα εμπόδια αυξάνονται και **“το παιχίδι χάνεται”**. Ένας εμπειρογνώμονας της UNICEF σημείωσε ότι **“Χρειάζεται πάρα πολύ θάρρος, πάρα πολλή ψυχική αντοχή, πάρα πολλή ανθεκτικότητα για να το καταφέρουν, ιδίως όσο μεγαλώνουν”**(ΚΙ11). Ένας άλλος εμπειρογνώμονας παρατήρησε ότι η επιθυμία να βελτιώσουν την κατάστασή τους και να αποκτήσουν εργασία κινητοποιεί τα μεγαλύτερα παιδιά ώστε να παραμείνουν στο σχολείο. Αυτό ακριβώς επιβεβαιώνει ένα παιδί: **“Δεν μου αρέσει πολύ το σχολείο, αλλά πηγαίνω κάθε μέρα. Θέλω να πηγαίνω για να γίνω κάποιος”** (CH1).

“

Τα παιδιά που παρακολουθούν το σχολείο αποτελούν ισχυρό παράγοντα σταθεροποίησης για όλη την οικογένεια, ειδικά σε αυτό το πλαίσιο

Pedro Armestre / Save the Children

V. Η ευημερία των παιδιών στις δομές υποδοχής αιτούντων/σών άσυλο

Roni Ahmed / Save the Children

Η πλειοψηφία των παιδιών που ερωτήθηκαν ανέφεραν ότι οι συνθήκες υποδοχής τους προκαλούσαν μοναξιά, λύπη, στέρηση ύπνου, άγχος, και πιο συχνά, ανία, ανησυχία και στρες. Τα παιδιά αναλογίζονται το πώς η διαμόρφωση της δομής υποδοχής, με συρματοπλεγμάτα στα τοιχεία και περιβάλλον που θυμίζει κράτηση, συμβάλλει στην **αίσθηση της θλίψης** και θρυμματίζει τις ελπίδες τους για το μέλλον. Πολλά παιδιά θεωρούν ότι ο καταυλισμός έχει επηρεάσει την εξέλιξή τους, εκφράζοντας συναισθήματα, όπως ο **“ο καταυλισμός δεν είναι καλό μέρος για να μεγαλώνει κανείς”**(CH1) ή **“τα παιδιά δεν περνούν καλά εδώ”**(CH2,CH3). Οι εμπειρογνώμονες στο πεδίο παρατήρησαν επίσης συμπεριφορές απελπισίας στα παιδιά, με αναφορές για απογοήτευση, θυμό, οργή και σημάδια παραίτησης.

Παράλληλα, η δυναμική μεταξύ των γονέων και των παιδιών μεταβάλλεται συχνά σε αυτά τα πλαίσια, με τα παιδιά να αναλαμβάνουν ορισμένες γονεϊκές ευθύνες. Ένας υπάλληλος του υπουργείου παρατήρησε ότι **“Έχουμε οικογένειες των οποίων τα παιδιά πηγαίνουν στο σχολείο και έχουμε παρατηρήσει ότι πολλές φορές, αντί να ασκούν γονική μέριμνα οι γονείς, τα παιδιά είναι εκείνα που παρέχουν ένα είδος προστασίας στους γονείς, είτε επειδή γνωρίζουν τη γλώσσα καλύτερα είτε επειδή βοηθούν με τις καθημερινές συναλλαγές. Τα παιδιά λειτουργούν ως πυξίδα για τους γονείς, οι οποίοι, στις δομές, συχνά δεν κάνουν τίποτα πέραν κάποιας περιστασιακής εργασίας”**(K116). Αυτό το φαινόμενο ονομάζεται «γονεοποίηση» και μπορεί να έχει μακροπρόθεσμες αρνητικές συνέπειες για την ψυχική και συναισθηματική ευημερία των παιδιών, καθώς τους ασκεί υπερβολική πίεση και τους στερεί την παιδική ηλικία.⁷⁷

“Περπατάμε σε κύκλους”⁷⁸

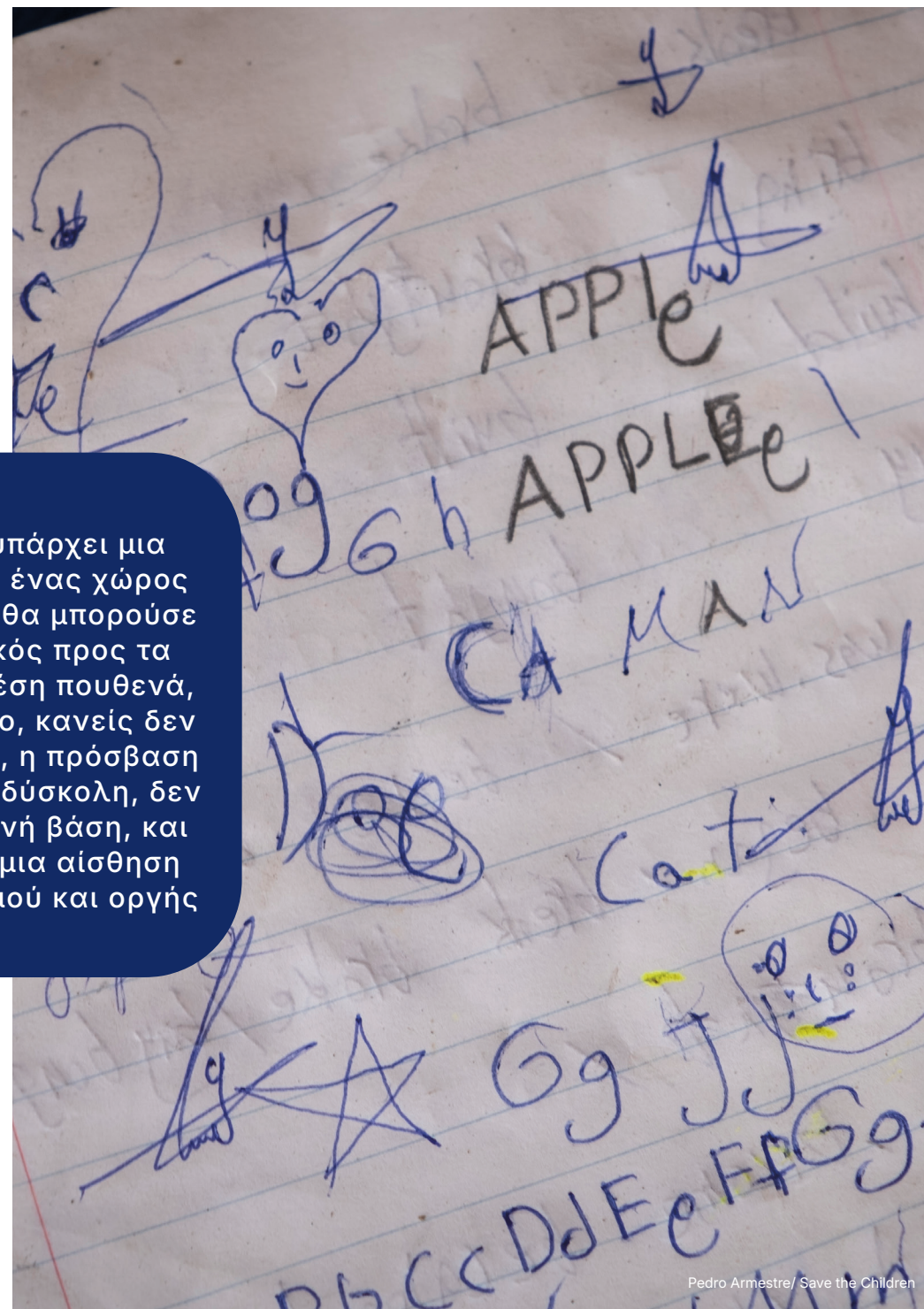
Το περιβάλλον των δομών υποδοχής είναι ακατάλληλο για τα παιδιά. Κρατικός λειτουργός δήλωσε: **“Το γεγονός ότι μπορεί να υπάρχει μια**

υποτυπώδης παιδική χαρά ή ένας χώρος παιχνιδιού, δεν σημαίνει ότι θα μπορούσε χαρακτηριστεί χώρος φιλικός προς τα παιδιά, είναι μια δομή στη μέση πουθενά, με λίγα δέντρα, λίγο πράσινο, κανείς δεν είναι κοντά στον αστικό ιστό, η πρόσβαση στην πόλη είναι πάντα πολύ δύσκολη, δεν μπορεί να γίνει σε καθημερινή βάση, και αυτό φυσικά συμβάλλει σε μια αίσθηση απογοήτευσης, αλλά και θυμού και οργής”(K116).

Το γεγονός ότι μπορεί να υπάρχει μια υποτυπώδης παιδική χαρά ή ένας χώρος παιχνιδιού, δεν σημαίνει ότι θα μπορούσε χαρακτηριστεί χώρος φιλικός προς τα παιδιά, είναι μια δομή στη μέση πουθενά, με λίγα δέντρα, λίγο πράσινο, κανείς δεν είναι κοντά στον αστικό ιστό, η πρόσβαση στην πόλη είναι πάντα πολύ δύσκολη, δεν μπορεί να γίνει σε καθημερινή βάση, και αυτό φυσικά συμβάλλει σε μια αίσθηση απογοήτευσης, αλλά και θυμού και οργής

Οι δομημένες ψυχοκοινωνικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες για παιδιά είναι ανύπαρκτες ή εξαιρετικά περιορισμένες. Ως εκ τούτου, υπάρχουν ελάχιστες ή καθόλου δραστηριότητες για τα παιδιά πέραν του σχολικού ωραρίου. Οι συνεντεύξεις με παιδιά, επιβεβαιωμένες από φροντιστές, ΜΚΟ και υπαλλήλους της ΥΠΥΤ, αποκάλυψαν τρομερή απουσία χώρων ή οργανωμένων δραστηριοτήτων για παιδιά. Αναλογιζόμενη τις δομές υποδοχής στην ηπειρωτική χώρα (ΕΔΠΦΑΑ) -σε σύγκριση με

Pedro Armestre/ Save the Children

Pedro Armestre/ Save the Children

κάποιες ΚΕΔ- μία από τις εμπειρογνώμονες της UNHCR σημείωσε ότι: **“Όσον αφορά τις δομές στην ενδοχώρα, οι ελλείψεις είναι πολύ μεγαλύτερες, επειδή - στην πλειοψηφία τους - δεν υπάρχουν διεπιστημονικές ομάδες (...) δεν έχουμε παιδικές χαρές (...) δεν υπάρχουν χώροι φιλικόι για τα παιδιά (...), μιλάμε για πολύ μεγάλες ελλείψεις εντός των δομών” (ΚΙ12).**

Ακόμη και όταν υπάρχουν χώροι άθλησης, ο εξοπλισμός αναφέρεται συχνά ως ανεπαρκής, σπασμένος ή οι χώροι δεν είναι φιλικόι για τα παιδιά⁷⁹. Οι μικρής κλίμακας πρωτοβουλίες συνοδεύονται από περιορισμό ηλικίας και αποκλείουν πολλά παιδιά. Ορισμένες δομές υποδοχής δεν προσφέρουν καθόλου ή προσφέρουν περιορισμένες ευκαιρίες για παιχνίδι ή διαθέτουν παιδικές χαρές που δεν πληρούν τα πρότυπα ασφάλειας και συντήρησης⁸⁰. Η απουσία οργανωμένων δραστηριοτήτων, ιδίως για μικρότερα παιδιά που χρήζουν συνεχούς εποπτείας, προκαλεί πρόσθετη πίεση σε ήδη καταβεβλημένους φροντιστές. Μια μητέρα παιδιού με αυτισμό λέει: **“Στον καταυλισμό, εκεί που μένουμε γυναίκες κυρίως από τις αφρικανικές χώρες, πρώτα απ’ όλα είμαι μόνη. Είμαι μόνη. Έχω δύο παιδιά. Το ένα παίζει κανονικά, παίζει με τα άλλα [παιδιά], αλλά με το μικρό [σημείωση: έχει αξιολογηθεί με αναπτυξιακή διαταραχή] κάθομαι μόνο μαζί του, κλεισμένοι στο σπίτι, δεν μιλάει, οπότε δεν έχει φίλους για να παίζει” (Ρ1).**

Το παιχνίδι είναι απαραίτητο για την ευεξία των παιδιών, καθώς δεν αποτελεί μόνο θεμελιώδες δικαίωμα στο πλαίσιο της σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα του παιδιού (UNCRC, άρθρο 12), αλλά και κρίσιμο εργαλείο για την ανάπτυξη τους. Η έρευνα υπογραμμίζει ότι το παιχνίδι διευκολύνει τη μάθηση, μειώνει το άγχος και προστατεύει τα παιδιά από τις μακροπρόθεσμες ψυχολογικές επιπτώσεις της παρατεταμένης έκθεσης σε αγχωτικά περιβάλλοντα⁸¹

Ανασφάλεια δικαίου και αγώνας για ένα μέλλον

Τα περισσότερα από τα παιδιά και τους φροντιστές που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις βρίσκονται ακόμη εν αναμονή των αποτελεσμάτων των διαδικασιών εξέτασης των αιτήσεων ασύλου. Αυτή η ανασφάλεια δικαίου προκαλεί φόβο και επιβαρύνει σημαντικά τη συναισθηματική ευεξία τους, καθιστώντας δύσκολη την πρόβλεψη ενός μέλλοντος. Μια κοπέλα 15 ετών από το Αφγανιστάν είπε: **“Υπήρχε πολύ άγχος και για αυτόν τον λόγο άρχισα να χάνω τα μαλλιά μου. Υπήρχε πολύ άγχος καθώς περιμέναμε μια απόφαση. Ένας γιατρός το πρόσεξε και είπε ότι οφείλεται στο στρες” (CH13)**. Ένα άλλο 13χρονο παιδί: **“Ο μεγαλύτερος φόβος μου είναι να μην μου χορηγηθεί άσυλο εδώ και να μην έχω ταυτότητα και να μην μπορέσω να πάω στο σχολείο ποτέ” (CH7)**.

Ένας φροντιστής αναλογίζεται τον διάχυτο φόβο που βίωσε, με την απειλή της απέλασης να αιωρείται: **“Αισθάνομαι μεγαλύτερη ασφάλεια εδώ. Απλά δεν το είχα αυτό για λίγο, την αίσθηση της ασφάλειας, επειδή συνεχώς μας απέρριπταν. Φοβόμουν ότι θα επέστρεφα στη χώρα μας” (P2)**.

“Μετά την αναγνώριση δεν υπάρχει τίποτα”⁸²

Ατενίζοντας το μέλλον, τα παιδιά που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις πιστεύουν ότι άλλες ευρωπαϊκές χώρες παρέχουν καλύτερη υποστήριξη και περισσότερες ευκαιρίες στους πρόσφυγες σε σχέση με την Ελλάδα. Ενώ η αναγνώριση του καθεστώτος πρόσφυγα στην Ελλάδα αποτελεί κρίσιμο ορόσημο, δεν εγγυάται βελτιωμένες συνθήκες διαβίωσης ή πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες - μετά την αναγνώριση, η θεσμική και οικονομική στήριξη διακόπτεται.

Αυτό που ακολουθεί είναι πολλαπλές δυσκολίες: εύρεση εργασίας, απόκτηση εισοδήματος, λήψη οικονομικής βοήθειας, πρόσβαση σε μαθήματα ελληνικής γλώσσας, παιδική μέριμνα για τα παιδιά και εύρεση στέγης⁸³, όλα αυτά συνοδευόμενα από μια αίσθηση εγκατάλειψης: **“Η ιδέα ότι αφού γίνεις πρόσφυγας, δεν λαμβάνεις πλέον ενίσχυση είναι πολύ κακά σχεδιασμένη. Θα μπορούσαν να δίνουν τουλάχιστον το ήμισυ αυτού που λαμβάνουμε ως**

αιτούντες άσυλο. Κάνουν τη ζωή μας δυσκολότερη, υποφέρουμε πολύ” (P1). Όπως παρατήρησε ένας εμπειρογνώμονας, **“Αν το σενάριο εξελιχθεί θετικά σενάριο και αναγνωριστούν, μετά τι; Πλατεία Βικτωρίας για πάντα!”⁸⁴ (KI13)**. Αυτό κάνει τα παιδιά να θέλουν να εγκαταλείψουν την Ελλάδα για χώρες όπου η ένταξη και η ζωή με αξιοπρέπεια φαίνεται να είναι περισσότερο εφικτή.

Αν και δεν αποτελούν πρωταρχικό επίκεντρο αυτής της έρευνας, τα σχόλια των παιδιών και των φροντιστών ρίχνουν φως στη σημαντική επίπτωση που έχει η ανεπαρκής υποστήριξη της ένταξης στις ελπίδες τους για το μέλλον, με αποτέλεσμα να δημιουργείται μια αίσθηση στασιμότητας. Πολλοί τόνισαν τη σημασία της γλωσσικής υποστήριξης για τους ενήλικες, που είναι απαραίτητη για να ξαναφτιάξουν τη ζωή τους και να ενταχθούν στην κοινωνία. Όπως το εξέφρασε ένας φροντιστής στο Σχιστό: **“Αυτό που θέλουμε είναι ειρήνη, τα παιδιά μας να πηγαίνουν στο σχολείο και να μάθουν τη γλώσσα. Εμείς, ως ενήλικες, θα θέλαμε επίσης να πάμε στο σχολείο και να μάθουμε τη γλώσσα και να στήσουμε τη ζωή μας” (P6 & P7)**.

Οι αξιωματούχοι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που ρωτήθηκαν έθεσαν επίσης το ζήτημα του χρόνου κατά τον οποίο θα πρέπει να ξεκινούν οι προσπάθειες ένταξης: **“Θα πρέπει να ξεκινούν από τη στιγμή που κάποιος φτάνει ή από τη στιγμή που κάποιος λαμβάνει το καθεστώς του πρόσφυγα;” (KI15)**. Το ελληνικό κράτος βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στους καταυλισμούς, όπου η βραχυπρόθεσμη εξοικονόμηση κόστους επισκιάζει τις μακροπρόθεσμες στρατηγικές ένταξης. Το Αυτοτελές Τμήμα Συντονισμού και Παρακολούθησης της Εκπαίδευσης των Προσφύγων του Υπουργείου Παιδείας αναφέρει: **“Δυστυχώς, οι ελληνικές αρχές αποφάσισαν, για συγκεκριμένους λόγους, κυρίως για λόγους αποδοτικότητας ως προς το κόστος, να προσφέρουν, ως βασική επιλογή, τα camps” (KI16)**. Οι πρόσφυγες, που υποστηρίζονται πενιχρά σε κάθε στάδιο της διαδικασίας ασύλου, δίνουν μια δύσκολη μάχη προκειμένου να έχει νόημα τη συμμετοχή τους στην κοινωνία.

Pedro Armestre / Save the Children

“Υπήρχε πολύ άγχος και για αυτόν τον λόγο άρχισα να χάνω τα μαλλιά μου. Υπήρχε πολύ άγχος καθώς περιμέναμε μια απόφαση. Ένας γιατρός το πρόσεξε και είπε ότι οφείλεται στο στρες

Μελέτη Περίπτωσης: Η ιστορία της Amira

*Η Amira, 16 ετών από το Αφγανιστάν, ζει στη δομή υποδοχής του Κασικά στην Ήπειρο εδώ και τέσσερις μήνες. Μοιράζεται ένα μικρό κοντέινερ με τα τρία μικρότερα αδέρφια και τους γονείς της.

Ανησυχούν για την ασφάλεια τους. Η Amira θυμάται έντονα το περιστατικό που ο 10χρονος αδελφός της χτυπήθηκε δυνατά από μια πέτρα. Παρά το γεγονός ότι ειδοποίησαν την ασφάλεια της δομής, έλαβαν λίγη βοήθεια **“Μας είπαν να καλέσουμε μόνοι μας την αστυνομία. Όταν το κάναμε, ο άνθρωπος και η οικογένειά του επέστρεψαν και μας χτύπησαν ξανά”**. Μετά την επίθεση, ο αδελφός της χρειάστηκε ιατρική βοήθεια, αλλά δεν υπήρχε διαθέσιμος γιατρός, οπότε έπρεπε να καλέσουν ένα ασθενοφόρο. Η Amira συγκλονίστηκε από αυτή την εμπειρία. **“Δεν μπορούσα να κοιμηθώ μετά από αυτό.”**

Η Amira περιγράφει τη ζωή στο στρατόπεδο ως «αποπνικτική» με την πάροδο του χρόνου. **“Είναι καλά για λίγο, αλλά αν μείνεις περισσότερο, αρχίζεις να αισθάνεσαι ότι δεν είσαι ελεύθερος. Αισθάνεσαι σαν να έχεις κατάθλιψη,”** εξηγεί. Η χωρική διάταξη της δομής ενισχύει αυτά τα συναισθήματα: **“Όταν φεύγουμε από το camp, πρέπει να δείξουμε τα δελτία ασύλου μας και τα ελέγχουν κάθε φορά που πηγαίνουμε και ερχόμαστε. Δεν μοιάζει με αληθινή ζωή.”** » Η δομή διαθέτει κάποια πράγματα για τα παιδιά, αλλά για τα μικρά παιδιά σαν τον αδελφό της, οι επιλογές είναι ακόμη πιο περιορισμένες, δεδομένου ότι δεν μπορούν να συμμετέχουν μόνα τους σε δραστηριότητες στα κέντρα κοινότητας των ΜΚΟ εκτός των δομών. **“Άλλαξαν τους κανόνες στο Κέντρο Κοινότητας Hamal*, επομένως τα παιδιά κάτω των 15 ετών, όπως ο αδελφός μου, δεν μπορούν να πάνε εκεί πλέον. Απλώς κάθεται στο camp, στο τηλέφωνό του ή μερικές φορές παίζει ποδόσφαιρο.”**

Η Amira δεν σταματούσε να μιλά για το κοινοτικό κέντρο Hamal* : **“Εδώ περνάω τον χρόνο μου, το νιώθω σαν το σπίτι μου”**. Η άποψή της για την εκπαίδευση, ωστόσο, ήταν θετική, παρά τις αρχικές προκλήσεις που αντιμετώπισε: **“Δεν πήγα στο σχολείο για μεγάλο χρονικό διάστημα, επειδή, όταν ήρθαμε εδώ, έπρεπε να περιμένουμε την εγγραφή στο σχολείο”**

Η Amira ανησυχεί ιδιαίτερα για την ψυχική υγεία του νεότερου αδελφού της. **“Δεν έχει πολλούς φίλους και αισθάνεται τόσο μόνος. Τον πήγαμε να δει έναν ψυχολόγο στο camp, αλλά είναι μόνο μια γρήγορη συνάντηση και μετά “αντίο”**. Το άγχος του εκδηλώνεται σωματικά: **“Είναι τόσο λυπημένος, τρώει τα νύχια του. Μας είπαν ότι είναι λόγω του άγχους, από το ταξίδι μας και όλα αυτά.”** Η Amira εξηγεί ότι, σε αντίθεση με αυτήν, ο μικρότερος αδελφός της αγωνίζεται τόσο για να κατανοήσει την κατάσταση τους όσο και για να ανακάμψει από τη συναισθηματική και τη σωματική καταπόνηση λόγω του ταξιδιού τους στην Ελλάδα, που μεγεθύνθηκε μετά την επίθεση που δέχτηκε εντός της δομής υποδοχής. Αναλογίζεται ότι **“Η διαδρομή μας για να φτάσουμε στην Ελλάδα και από το Ιράν στην Τουρκία ήταν δύσκολη, ήταν τόσο δύσκολη. Εγώ και η αδελφή μου είμαστε μεγαλύτερες, μπορούμε να καταλάβουμε. Αλλά για τον αδελφό μου, νομίζω ότι δεν μπορεί να το αντέξει, και ως παιδί, φυσικά, θέλει μια φυσιολογική ζωή όπως τα άλλα παιδιά.”**

Παρόλο που η Amira είναι ευγνώμων για την ασφάλεια που προσέφερε η Ελλάδα στην ίδια και την οικογένειά της, γνωρίζει επίσης καλά τις προκλήσεις που τους περιμένουν: **“Δεν ξέρεις για πόσο καιρό θα μείνεις εδώ. Απλά περιμένεις και περιμένεις. Υπάρχουν άνθρωποι στο camp εδώ και πέντε χρόνια”**. Η Amira σκέφτεται επίσης τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι αναγνωρισμένοι

πρόσφυγες όταν προσπαθούν να ενταχθούν στην ελληνική κοινωνία: **“Ακόμα και αν έχουμε τα χαρτιά μας, δεν γνωρίζουμε γλώσσες, δεν μπορούμε να δουλέψουμε, δεν μπορούμε να βρούμε δουλειά. Και αυτό είναι πρόβλημα”**. Παρά τις δυσκολίες αυτές, ονειρεύεται να συνεχίσει τις σπουδές της και να παίζει βόλεϊ: **“Μου αρέσει το βόλεϊ και θέλω να συνεχίσω στο μέλλον. Θα ήθελα να σπουδάσω στο πανεπιστήμιο”**.

Pedro Armestre/ Save the Children

Παιδιά: ο αντίκτυπος του Συμφώνου της ΕΕ για τη Μετανάστευση και το Άσυλο

Το σύμφωνο της ΕΕ για τη μετανάστευση και το άσυλο, που θεσπίστηκε τον Μάιο του 2024, θίγει σοβαρές ανησυχίες σχετικά με την προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών στο πλαίσιο του συστήματος μετανάστευσης. Οι οργανώσεις για τα δικαιώματα των παιδιών, όπως η Save the Children, προειδοποίησαν ότι το Σύμφωνο θα μπορούσε να οδηγήσει σε κατάφορες παραβιάσεις των δικαιωμάτων των παιδιών -από συστηματική κράτηση των παιδιών έως αυστηρούς περιορισμούς στη πρόσβαση στο άσυλο και την οικογενειακή επανένωση. Τα μέτρα αυτά, όπως υποστηρίζει η Save the Children, θα θέσουν σε κίνδυνο τα μετακινούμενα παιδιά, αυξάνοντας τον κίνδυνο διαχωρισμού της οικογένειας ([SCI, 2023](#) και [HRW, 2023](#)).

Τα παιδιά, συμπεριλαμβανομένων των ασυνόδευτων ανηλίκων, υποβάλλονται στις ίδιες διαδικασίες ελέγχου και συνοριακές διαδικασίες με τους ενήλικες, χωρίς να προβλέπονται επαρκείς **εγγυήσεις ειδικές για τα παιδιά**. Μια σημαντική ανησυχία είναι ο κίνδυνος της **de facto κράτησης**, ιδίως κατά τη διαδικασία του ελέγχου, η οποία μπορεί να διαρκέσει έως και επτά ημέρες και μπορεί να γίνει σε εγκαταστάσεις που δεν πληρούν τα απαιτούμενα πρότυπα για την προστασία των παιδιών.

Παρά το γεγονός ότι ο κανονισμός τονίζει το «βέλτιστο συμφέρον του παιδιού» στη λήψη αποφάσεων, οι διατάξεις του δεν εξασφαλίζουν τη σταθερή συμμετοχή **φορέων προστασίας των παιδιών**. Επιπλέον, υπάρχει έλλειψη σαφών μηχανισμών για την παροχή άμεσης επιτροπείας για τους ασυνόδευτους ανηλίκους, με αποτέλεσμα τα παιδιά να μένουν ευάλωτα σε κρίσιμα στάδια του ταξιδιού της μετανάστευσης. Η συλλογή βιομετρικών δεδομένων από παιδιά ηλικίας ακόμη και έξι ετών, καθώς και η πιθανή χρήση εξαναγκασμού, εγείρει επίσης σημαντικά ηθικά ζητήματα.

Στο σύνολό του, το Σύμφωνο φαίνεται λιγότερο επικεντρωμένο στη διασφάλιση των δικαιωμάτων και της προστασίας των προσφύγων, και περισσότερο προσανατολισμένο στον έλεγχο και τον περιορισμό της εισόδου τους στην Ευρώπη, υπονομεύοντας τις δεσμεύσεις της ΕΕ βάσει της σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα του παιδιού, ιδίως όσον αφορά στην προστασία, την αξιοπρέπεια και την ευημερία των παιδιών-μεταναστών.

Συμπεράσματα και συστάσεις

Το παρόν έγγραφο πολιτικής, που επικεντρώνεται στις φωνές παιδιών και φροντιστών, απευθύνει επείγουσα έκκληση στο ελληνικό κράτος να ανταποκριθεί στις σοβαρές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα παιδιά στις δομές υποδοχής αιτούντων/ών άσυλο (ΕΔΠΦΑΑ) στην ηπειρωτική Ελλάδα. Τα παιδιά αποκαλύπτουν τις επιπτώσεις -τόσο σωματικές όσο και ψυχολογικές- που έχει η απομόνωση στην ευημερία τους. Η έρευνα περιγράφει δομές υποδοχής που συχνά προσομοιάζουν σε μεγάλα, περιοριστικά ιδρύματα, που μεγεθύνουν τον κοινωνικό αποκλεισμό και στερούν ουσιαστικά δικαιώματα από τα παιδιά και τις οικογένειές τους, όπως η εκπαίδευση και η υγειονομική περίθαλψη. Η αναξιόπιστη συγκοινωνία και η ανεπαρκής πρόσβαση σε θρεπτική και κατάλληλη τροφή εντείνουν το πρόβλημα. Τα παιδιά αναφέρουν συχνά αισθήματα μοναξιάς, στρες και ανίας, που επιδεινώνονται από την απουσία χώρων φιλικών προς τα παιδιά και επαρκούς υποστήριξης της ψυχικής υγείας.

Η προσέγγιση που ακολουθεί η ελληνική κυβέρνηση με τις απομονωμένες και υποστελεχωμένες δομές μαζικής υποδοχής, με περιορισμένη πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες, δεν εκπληρώνει τα δικαιώματα των παιδιών που κατοχυρώνονται στη σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού (ΔΣΔΠ). Αυτές οι συνθήκες όχι μόνο δεν ικανοποιούν τις ελάχιστες νομικές προδιαγραφές, αλλά και εντείνουν τα προβλήματα ψυχικής

υγείας και την κοινωνική απομόνωση των διαμένοντων, παρεμποδίζοντας περαιτέρω την ένταξή τους στην ελληνική κοινωνία. Εξάλλου, το νομικό πλαίσιο που διέπει την εξέταση των αιτήσεων ασύλου, παραβλέπει συχνά τις ατομικές συνθήκες και το βέλτιστο συμφέρον των **συνοδευόμενων** παιδιών. Η διαδικασία δεν παρέχει την εις βάθος ανάλυση που απαιτείται από την ΔΣΔΠ, ιδίως όσον αφορά τις ιδιαίτερες ανάγκες και την ευαλωτότητα των παιδιών.

Στο μέλλον, οι ευρωπαϊκές και εθνικές πολιτικές ασύλου και μετανάστευσης, συμπεριλαμβανομένης της εφαρμογής του Συμφώνου για τη Μετανάστευση και το Άσυλο, οφείλουν να επικεντρώνονται στην **προστασία και την ένταξη**, διασφαλίζοντας ότι όλα τα παιδιά αντιμετωπίζονται με αξιοπρέπεια, ότι ικανοποιούνται οι βασικές ανάγκες τους και ότι γίνονται σεβαστά τα δικαιώματά τους. Είναι σημαντικό οι Ευρωπαίοι πολιτικοί, συμπεριλαμβανομένων των Ελλήνων, να δεσμευτούν για πολιτικές που προστατεύουν τα δικαιώματα και την αξιοπρέπεια όλων των μετακινούμενων παιδιών, λαμβάνοντας υπόψη το βέλτιστο συμφέρον των παιδιών σε κάθε βήμα της διαδικασίας μετανάστευσης, και **εξασφαλίζοντας ότι αντιμετωπίζονται πρωτίστως ως παιδιά, και όχι απλώς ως μετανάστες/τριες ή αιτούντες/ούσες άσυλο.**

Pedro Armestre/ Save the Children

Το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και η Save the Children καλούν την ελληνική κυβέρνηση και την ΕΕ:

1. Να στραφούν από τις δομές μαζικής υποδοχής στην αστική υποδοχή για τα παιδιά που ζητούν άσυλο και τις οικογένειές τους. Οι δομές υποδοχής δεν είναι μέρος για να μεγαλώνουν παιδιά. Μετάβαση από το σύστημα των δομών μαζικής υποδοχής σε μοντέλα αστικής υποδοχής, τα οποία παρέχουν ασφαλέστερα και πιο σταθερά περιβάλλοντα για τα παιδιά και τις οικογένειές τους. Το πρόγραμμα ESTIA απέδειξε ότι η προσέγγιση αυτή είναι βιώσιμη. Η συνεχής στήριξη από την ΕΕ και η εθνική χρηματοδότηση πρέπει να συμβάλουν στην εκπλήρωση των υποχρεώσεων της Ελλάδας που απορρέουν από τη νομοθεσία της ΕΕ, ώστε να εξασφαλίζει επαρκείς συνθήκες υποδοχής για τα παιδιά που ζητούν άσυλο και τις οικογένειές τους.

2. Εν τω μεταξύ, πρέπει να διασφαλίζεται ότι τα παιδιά απολαμβάνουν ειδικές συνθήκες υποδοχής, όπως ακριβώς δικαιούνται, με πλήρη πρόσβαση σε υπηρεσίες για παιδιά και τις οικογένειές τους εντός των δομών υποδοχής. Εντός των δομών, προτεραιότητα πρέπει να αποτελεί η πρόσβαση των παιδιών στα βασικά τους δικαιώματα και στην ασφάλεια.

3. Εξασφάλιση της έγκαιρης ένταξης των παιδιών και των οικογενειών τους από την πρώτη κιόλας ημέρα⁸⁵: Είναι σημαντικό για την ελληνική κυβέρνηση να θέσει σε προτεραιότητα την ένταξη των παιδιών που ζητούν άσυλο και των οικογενειών τους από τη στιγμή που φτάνουν στις εγκαταστάσεις υποδοχής:

- **Συνέχιση των προσπαθειών όσον αφορά την εκπαίδευση:** η επιτυχής ένταξη ξεκινάει από την άμεση πρόσβαση στην τυπική εκπαίδευση. Προκειμένου να τονώσει τη σχολική συμμετοχή, η ελληνική κυβέρνηση θα πρέπει να αντιμετωπίσει βασικά εμπόδια, όπως οι συγκοινωνίες, η κοινωνική ένταξη και η έγκαιρη πρόσβαση στην εκπαίδευση. Προγράμματα, όπως το ACE γεφύρωσαν αποτελεσματικά τα κενά μεταξύ οικογενειών, σχολείων και υπηρεσιών. Η κυβέρνηση πρέπει να εξασφαλίσει μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση για την επέκταση των εν λόγω

πρωτοβουλιών, ιδίως σε δομές υποδοχής όπου η απομόνωση είναι τροχοπέδη για τη συμμετοχή στην κοινότητα. Να παρέχονται σαφείς οδοί για περαιτέρω εξέλιξη, συμπεριλαμβανομένης της επαγγελματικής κατάρτισης στο πλαίσιο του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος

- **Διευκόλυνση και από κοινού σχεδιασμός, σε συνεργασία με τα παιδιά, περισσότερων ευκαιριών αλληλεπίδρασης** με τους ντόπιους συνομηλίκους τους μέσα από εξωσχολικές δραστηριότητες, λ.χ. αθλητικές, χειροτεχνίες, και οργανωμένες σχολικές εκδρομές.

- **Υποστήριξη των γονέων για επιτυχή ένταξη.** Η παροχή μαθημάτων στην ελληνική γλώσσα για ενήλικες εντός των δομών υποδοχής θα δώσει τη δυνατότητα στους γονείς να υποστηρίζουν αποτελεσματικότερα την εκπαίδευση και την ένταξη των παιδιών τους. Επίσης, η υποστήριξη των γονέων με την πρόσβαση των παιδιών τους σε παιδικούς στάθμους ή άλλες μορφές φροντίδας της πρώιμης παιδικής ηλικίας, θα επιτρέψει τη συμμετοχή των μητέρων στη αγορά εργασίας, γεγονός που με τη σειρά του ενισχύει την ικανότητα της οικογένειας να ενταχθεί στην ελληνική κοινωνία.

4. Η εφαρμογή του Συμφώνου της ΕΕ για τη Μετανάστευση και το Άσυλο πρέπει να εξασφαλίζει τα δικαιώματα των παιδιών: Το ελληνικό κράτος και οι αρχές της ΕΕ πρέπει να εγγυηθούν ότι το Σύμφωνο εφαρμόζεται με ιδιαίτερη έμφαση στην προστασία του βέλτιστου συμφέροντος των παιδιών, στη διαφύλαξη των δικαιωμάτων τους και στην εξασφάλιση της ευημερίας τους σε όλη τη διαδικασία ασύλου και μετανάστευσης. Το Σύμφωνο περιλαμβάνει διατάξεις⁸⁶ που αποσκοπούν στην προστασία των ευάλωτων ομάδων, ιδίως των ασυνόδευτων παιδιών και των οικογενειών με παιδιά. Στην εθνική στρατηγική υλοποίησης, η ελληνική κυβέρνηση, με την υποστήριξη της ΕΕ, θα πρέπει να εγγυηθεί **συνθήκες υποδοχής κατάλληλες για τα παιδιά**, οι οποίες διαφυλάσσουν την πρόσβαση στην εκπαίδευση, σε ψυχοκοινωνικές και υπηρεσίες ένταξης, και διασφαλίζουν την ευημερία των παιδιών και των οικογενειών τους τόσο κατά τη διάρκεια όσο και μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας ασύλου.

Delil Souleiman / Save the Children

Pedro Armestre/ Save the Children

«ΔΕ ΜΟΙΑΖΕΙ ΜΕ ΑΛΗΘΙΝΗ ΖΩΗ»:
η καθημερινή ζωή των παιδιών σε προσφυγικές δομές στην Ελλάδα

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

- 1 [“Το 2023 ποσοστό 24% των αιτούντων άσυλο για πρώτη φορά ήταν παιδιά”, Eurostat \(2024\)](#)
- 2 [“Child migrant arrivals in Greece quadruple this year”](#) (“Τετραπλασιασμός των αφίξεων παιδιών στην Ελλάδα φέτος”), Save the Children (2024)
- 3 [Europe, Migrant and refugee children in Europe: Accompanied, Unaccompanied and Separated \(January – December 2023\), DTM](#) “Ευρώπη, παιδιά μετανάστες και πρόσφυγες στην Ευρώπη: Συνοδευόμενα, ασυνόδευτα και χωρισμένα (Ιανουάριος - Δεκέμβριος 2023), DTM/Σύστημα Παρακολούθησης Ροών”, ΔΟΜ (2023)
- 4 [“Δήλωση ΕΕ-Τουρκίας, 18 Μαρτίου 2016](#), Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (2016)
- 5 [“Εκθεση ανά χώρα της Βάσης Δεδομένων Ασύλου: Ελλάδα”, ECRE \(2024\)](#)
- 6 Υπηρεσίες SMS (υποστήριξης στη διοίκηση δομών) παρέχονταν κυρίως από την UNHCR και στη συνέχεια από τον ΔΟΜ.
- 7 [“Refugee camps in mainland Greece”](#), (“Καταυλισμοί προσφύγων στην ηπειρωτική Ελλάδα”), Refugee Support Aegean (2024).
- 8 Βλ. άρθρα 40, 44, 59, 62 του νόμου 4939/2022. Στις 10 Ιουνίου 2022 τέθηκε σε ισχύ ο νόμος 4939/2022 (Κώδικας Ασύλου) που κωδικοποιεί τη νομοθεσία για την υποδοχή, τη διεθνή προστασία πολιτών τρίτων χωρών και ανιθαγενών και την προσωρινή προστασία σε περίπτωση μαζικής εισροής εκτοπισθέντων αλλοδαπών.
- 9 Όσον αφορά τις ΕΔΠΦΑΑ στην ηπειρωτική χώρα, διατίθενται ειδικά κονδύλια του προϋπολογισμού από το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης (TAME), διαβάστε περισσότερα στο <https://tamev.gov.gr/amif2021-2027/>
- 10 Το ΕΣΤΙΑ ήταν ένα πρόγραμμα φιλοξενίας στον αστικό ιστό που περιελάμβανε ευρύτερες υπηρεσίες υποστήριξης για εύλωτους αιτούντες άσυλο. Το 2022, η ελληνική κυβέρνηση αποφάσισε να ολοκληρώσει το εν λόγω πρόγραμμα, παρά τη βούληση της Επιτροπής να συνεχίσει τη χρηματοδότησή του (RSA, 2024). Εκατοντάδες οικογένειες μεταφέρθηκαν στη συνέχεια σε καταυλισμούς, χωρίς να ληφθεί υπόψη πού πήγαιναν σχολείο τα παιδιά κ.λπ. (ΕΣΠ, 2022)
- 11 Βλέπε [υπουργική απόφαση 115202/2021](#)
- 12 Υποστήριξη της καθημερινής διαχείρισης των χώρων φιλοξενίας μέσα από δραστηριότητες όπως υποδοχή, διανομές αγαθών, δραστηριότητες με τη συμμετοχή της κοινότητας, καθώς και φροντίδα και συντήρηση των εγκαταστάσεων.
- 13 [Ενημερωτικά δελτία SMS](#), ΔΟΜ.
- 14 Τα άτομα που διέμεναν σε δομές και συμμετείχαν στην έρευνα ήταν κυρίως πρόσωπα που λάμβαναν βοήθεια από το ΕΣΠ και επιλέχθηκαν με προσέγγιση δειγματοληψίας ευκολίας. Οι κοινωνικοί λειτουργοί του ΕΣΠ, συνεργαζόμενοι στενά με δικηγόρους του ΕΣΠ, συντονίστηκαν με την ερευνητική ομάδα προκειμένου να διασφαλίσουν ότι υπήρχαν δομές στήριξης για την αντιμετώπιση αναδυόμενων ανησυχιών όσον αφορά την προστασία, ανησυχίες που προέκυψαν επανειλημμένα. Σύμφωνα με τις Πολιτικές Παιδικής Προστασίας και Διαφύλαξης αμφοτέρων των ΜΚΟ, οι συνεντεύξεις με παιδιά διεξήχθησαν αποκλειστικά διά ζώσης.
- 15 Κατά τον χρόνο των συνεντεύξεων, 13 παιδιά περίμεναν την έκδοση απόφασης για τις αιτήσεις ασύλου τους, σε 2 είχε ήδη χορηγηθεί καθεστώς πρόσφυγα, και ένα παιδί ήταν σε διαδικασία εξέτασης προσφυγής κατά της απόρριψης της αίτησης ασύλου του.
- 16 Ένας από αυτούς στο Σχιστό θεωρείται απείσμητα ως εγκατάσταση για εύλωτους αιτούντες άσυλο, μαζί με τον καταυλισμό στον [Πύργο](#).
- 17 Συμπεριλαμβανομένων ερευνών και αξιολογήσεων του ΕΣΠ και της Save the Children στην Ελλάδα και σε όλες ευρωπαϊκές χώρες όπου δραστηριοποιούνται οι οργανισμοί.
- 18 Η ίδια και η αδελφή της.
- 19 [“Migrant and Refugee Children Via Mixed Migration Routes in Europe: Accompanied, Unaccompanied and Separated: Overview of Trends”](#), (“Παιδιά μετανάστες και πρόσφυγες μέσω μικτών μεταναστευτικών διαδρομών στην Ευρώπη: Συνοδευόμενα, ασυνόδευτα και διαχωρισμένα: Επισκόπηση των τάσεων”), ΔΟΜ, UNHCR και UNICEF (2023)
- 20 [“Wherever we go, Someone does us Harm: Violence against refugee and migrant children arriving in Europe through the Balkans”](#), (“Όπου κι αν πάμε, κάποιος μας βλάπτει: Βία κατά των παιδιών προσφύγων και μεταναστών που φθάνουν στην Ευρώπη μέσω των Βαλκανίων”), SCI (2022)
- 21 Η επαναπροώθηση θεωρείται ευρέως παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, λόγω του κινδύνου υποχρεωτικής επιστροφής, καθώς και της βίας και του κινδύνου στους οποίους οι άνθρωποι εκτίθενται κατά τη διάρκεια των επαναπροωθήσεων (ΙΟΜ, 2022).
- 22 [“European Court Slams Greece Over Deadly Migrant Pushback”](#) (“Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο κατακεραυνώνει την Ελλάδα για μοιραίες επαναπροωθήσεις μεταναστών”), HRW (2022)

Από το 2020, η ελληνική κυβέρνηση εφαρμόζει συστηματικά τις επαναπροωθήσεις προκειμένου να ανακόψει τους πρόσφυγες και να αποτρέψει άλλες απόπειρες παράτυπης διέλευσης των συνόρων, δεχόμενη συνεχείς επικρίσεις από την Επιτροπή του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR), τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης (ΔΟΜ) και τον Ειδικό Εισηγητή του ΟΗΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα των μεταναστών, τον Επίτροπο του Συμβουλίου της Ευρώπης και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Ο εθνικός μηχανισμός καταγραφής, στον οποίο το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες (ΕΣΠ) συμμετέχει ενεργά από τη θέσπισή του, ανέφερε το 2023 τουλάχιστον 1.438 άτομα, στα οποία περιλαμβάνονται τουλάχιστον 158 γυναίκες, 190 παιδιά και 41 άτομα με ειδικές ανάγκες [Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ), 2023]. Η πλειοψηφία των ατόμων αυτών προέρχονται από χώρες των οποίων οι πολίτες απολαμβάνουν συχνά καθεστώς διεθνούς προστασίας στην Ελλάδα και την ΕΕ (https://nchr.gr/images/pdf/RecMechanism/Final_Annual_Report_202311.pdf)
- 23 [“European Court Slams Greece Over Deadly Migrant Pushback”](#) (“Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο κατακεραυνώνει την Ελλάδα για μοιραίες επαναπροωθήσεις μεταναστών”), HRW (2022)

Από το 2020, η ελληνική κυβέρνηση εφαρμόζει συστηματικά τις επαναπροωθήσεις προκειμένου να ανακόψει τους πρόσφυγες και να αποτρέψει άλλες απόπειρες παράτυπης διέλευσης των συνόρων, δεχόμενη συνεχείς επικρίσεις από την Επιτροπή του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR), τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης (ΔΟΜ) και τον Ειδικό Εισηγητή του ΟΗΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα των μεταναστών, τον Επίτροπο του Συμβουλίου της Ευρώπης και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Ο εθνικός μηχανισμός καταγραφής, στον οποίο το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες (ΕΣΠ) συμμετέχει ενεργά από τη θέσπισή του, ανέφερε το 2023 τουλάχιστον 1.438 άτομα, στα οποία περιλαμβάνονται
- 24 [“European Court Slams Greece Over Deadly Migrant Pushback”](#) (“Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο κατακεραυνώνει την Ελλάδα για μοιραίες επαναπροωθήσεις μεταναστών”), HRW (2022)
- 25 Για παράδειγμα, τον Μάιο του 2023, οι New York Times δημοσίευσαν ένα βίντεο που δείχνει παιδιά που κρατούνται και εγκαταλείπονται στη θάλασσα από τις ελληνικές αρχές (NYT, 2023). Το περιστατικό αυτό διερευνάται από τις ελληνικές δικαστικές αρχές μετά από κοινή προσφυγή πολλών ελληνικών ΜΚΟ. Τον Ιούνιο του 2024 δημοσιεύτηκε ένα [βιοκλιματικό του BBC](#) για το θέμα.
- 26 [“GCR’s Information Note on interventions and on interim measures granted by the ECtHR in cases regarding pushbacks”](#) (“Ενημερωτικό σημείωμα του ΕΣΠ για τις παρεμβάσεις και τα ασφαλιστικά μέτρα που ενέκρινε το ΕΔΔΑ σε περιπτώσεις επαναπροώθησης”), ΕΣΠ (2024)
- 27 Δήλωση αξιωματούχου του Υπουργείου Παιδείας.
- 28 [“Initial-reception facilities at external borders: fundamental rights issues to consider”](#) (“Εγκαταστάσεις αρχικής υποδοχής στα εξωτερικά σύνορα: ζητήματα θεμελιωδών δικαιωμάτων που πρέπει να εξεταστούν”), FRA (2021).
- 29 Αναφορά φροντιστή που διαμένει στον καταυλισμό Σιντικής, στις Σέρρες.
- 30 [“Refugee camps in mainland Greece”](#), (“Προσφυγικοί καταυλισμοί στην ηπειρωτική Ελλάδα”), Refugee Support Aegean (2024).
- 31 Η υπηρεσία αυτή χρηματοδοτείται από το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης (TAME) 2021-2027, σε συνδυασμό με εθνικές συνεισφορές από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (βλ. εδώ). Σκοπός του προγράμματος για τις μεταφορές είναι να διασφαλιστεί ότι οι αιτούντες άσυλο και άλλοι υπήκοοι τρίτων χωρών μπορούν να έχουν πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες σε κοντινές πόλεις, λ.χ. για νομικά, ιατρικά και διοικητικά ραντεβού.
- 32 Πρόκειται για επαναλαμβανόμενο ζήτημα, όπως φάνηκε το 2023, όταν τα δρομολόγια διεκόπησαν για σημαντικό μέρος του έτους προτού ξαναρχίσουν στις αρχές του 2024. Οι συγκοινωνία έχει ανασταλεί και πάλι από τον Σεπτέμβριο του 2024, με τις ΜΚΟ να αναφέρουν στο πλαίσιο ομάδων εργασίας για την προστασία ότι ακόμη και οι μεταφορές από το ΥΠΥΤ Φυλακίου προς εγκαταστάσεις ΕΔΠΦΑΑ της ηπειρωτικής χώρας πρέπει να καλύπτονται από τους αιτούντες άσυλο με δικά τους έξοδα.
- 33 Ο Συνήγορος του Πολίτη ανέφερε ότι ακόμη και όταν οι στάσεις των λεωφορείων είναι σχετικά κοντά (Διαβατά, Σχιστό), τα παιδιά αντιμετωπίζουν πιθανούς κινδύνους λόγω της εκτεθειμένης τοποθεσίας, καθώς δεν υπάρχει κατάλληλο προστατευτικό σκέπαστρο και ασφαλείς διασταυρώσεις ([Συνήγορος του Πολίτη, 2024](#))
- 34 [“Η πρόκληση των μεταναστευτικών ροών και της προστασίας των προσφύγων Συνθήκες και Διαδικασίες Υποδοχής”](#), Συνήγορος του Πολίτη (2024)
- 35 [“Εκθεση ανά χώρα της Βάσης Δεδομένων Ασύλου: Ελλάδα”, ECRE \(2024\)](#)
- 36 [“UN High Commissioner for Refugees wraps up visit to Greece: welcomes progress on integration and urges continued efforts”](#) (“Η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες ολοκληρώνει την επίσκεψη στην Ελλάδα: χαιρετίζει την πρόοδο ως προς την ένταξη και ενθαρρύνει τη συνέχιση των προσπαθειών”, UNHCR (2024), βλ. επίσης [RLS, 2024, Συνήγορος του Πολίτη, 2024](#)
- 37 [“UNHCR-IOM-UNICEF Joint Submission for the Universal Periodic Review - Greece – UPR”](#) (“Κοινή υποβολή έκθεσης UNHCR-ΔΟΜ-UNICEF για την καθολική περιοδική ανασκόπηση - Ελλάδα - UPR”), UNHCR (2021:σ.8).
- 38 [“EASO guidance on reception conditions: operational standards and indicators”](#), (“Κατευθυντήριες γραμμές του EASO για τις συνθήκες υποδοχής: επιχειρησιακά πρότυπα και δείκτες”), EASO (2016)
- 39 Η φροντιστής ενός 7χρονου σε μια ΕΔΠΦΑΑ στη Βόρεια Ελλάδα περιγράφει την αρνητική εμπειρία που είχε όταν ζήτησε να μεταφερθεί η οικογένειά της λόγω ανησυχιών για την ασφάλεια.
- 40 Οι υπηρεσίες προστασίας των παιδιών αναφέρονται σε ένα σύνολο παρεμβάσεων

- που αποσκοπούν στην πρόληψη και την αντιμετώπιση της κατάχρησης, της εκμετάλλευσης, της αμέλειας και της βίας κατά των παιδιών. Οι υπηρεσίες αυτές περιλαμβάνουν διάφορες δραστηριότητες, από την προστασία των παιδιών που διατρέχουν κίνδυνο έως την παροχή φροντίδας, τη νομική υποστήριξη και την αποκατάσταση για όσους έχουν υποστεί βλάβη. Λειτουργούν σε πολλαπλά επίπεδα, μεταξύ άλλων οικογενειακό, κοινοτικό και θεσμικό, και διέπονται από εθνικά και διεθνή πλαίσια για τα δικαιώματα των παιδιών.
- 41 Τον Δεκέμβριο του 2023, η ΕΥΑΑ είχε 486 εμπειρογνώμονες στην Ελλάδα, συμπεριλαμβανομένων 46 χειριστών υποθέσεων και 44 βοηθών υποδοχής διαχείρισης υποθέσεων ([AIDA, 2024](#)).
- 42 Ο ΕΑΣΟ αναμένεται να "Υποστηρίξει τη θέσπιση και τη σταδιακή εφαρμογή ενός συστήματος διαχείρισης υποθέσεων στο σύστημα υποδοχής δεύτερης γραμμής, με σκοπό να εξασφαλιστεί η διαπίστωση των αναγκών, η παραπομπή και η παρακολούθηση για τους διαμένοντες", ενώ προβλέπεται η τοποθέτηση 29 υπαλλήλων υποδοχής για ευάλωτους αιτούντες και 80 υπαλλήλων διαχείρισης υποθέσεων (Επιχειρησιακό σχέδιο, 2022-24, σ. 25-26)
- 43 ["Operating plan 2022-2024 agreed by the European asylum support office and Greece"](#) ("Επιχειρησιακό σχέδιο 2022-2024 που συμφωνήθηκε από την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο και την Ελλάδα"), ΕΑΣΟ (2021: σελ. 24-26)
- 44 Ανατρέξτε στην ενότητα Γ για περισσότερες πληροφορίες.
- 45 ["Mental health of refugees and migrants: risks and protective factors and access to care"](#) ("Ψυχική υγεία προσφύγων και μεταναστών: κίνδυνοι και προστατευτικοί παράγοντες και πρόσβαση σε φροντίδα"), ΠΟΥ (2023). Η έρευνα έχει δείξει ότι οι παθήσεις ψυχικής υγείας κατά τη διάρκεια της παιδικής ηλικίας και της εφηβείας που μένουν χωρίς αντιμετώπιση μπορούν να προκαλέσουν δυσκολίες στην εκπαίδευση, προβλήματα σωματικής υγείας και κοινωνική απομόνωση. Με την πάροδο του χρόνου, οι παράγοντες αυτοί συμβάλλουν στη μακροπρόθεσμη επιδείνωση της σωματικής και ψυχικής υγείας, καθώς και σε μειωμένη οικονομική παραγωγικότητα στην ενήλικη ζωή.
- 46 ΕΔΔΑ, Mubilanzila Mayeka and Kaniki Mitunga κατά Βελγίου, αριθ. 13178/03, 12 Οκτωβρίου 2006, παρ. 55- Muskhadzhiyeva και άλλοι κατά Βελγίου, αριθ. 41442/07, 19 Ιανουαρίου 2010, παρ. 56-58- S.F. και άλλοι κατά Βουλγαρίας, αριθ. 8138/16, 7 Δεκεμβρίου 2017, παρ. 79- Ρορον κατά Γαλλίας, αριθ. 39472/07 και 39474/07, 19 Ιανουαρίου 2012, παρ. 91, CG και άλλοι κατά Τουρκίας, αριθ. 4633/15, 17 Οκτωβρίου 2019, παρ. 101- Tarakhel κατά Ελβετίας [GC], αριθ. 29217/12, 4 Νοεμβρίου 2014, παρ. 99- M.H. και άλλοι κατά Κροατίας, αριθ. 15670/18 & 43115/18, 18 Νοεμβρίου 2021, παρ. 184
- 47 ["Children in migration: fundamental rights at European borders"](#) ("Παιδιά σε μετανάστευση: θεμελιώδη δικαιώματα στα ευρωπαϊκά σύνορα") FRA (2023)
- 48 ΕΔΔΑ, Ρορον κατά Γαλλίας, αριθ. 39472/07 και 39474/07, 19 Ιανουαρίου 2012, παρ. 91- Mubilanzila Mayeka και Kaniki Mitunga κατά Βελγίου, αριθ. 13178/03, 12 Οκτωβρίου 2006, παρ. 55- Muskhadzhiyeva και άλλοι κατά Βελγίου, αριθ. 41442/07, 19 Ιανουαρίου 2010, παρ. 58- Khan κατά Γαλλίας, αριθ. 12267/16, 28 Φεβρουαρίου 2019, παρ. 74
- 49 [«Voices from the Camps: Living Conditions and Access to Services in Refugee Camps on the Greek Mainland»](#), Mobile Info Team (2024)
- 50 ["Ταμείο Ασύλου και Μετανάστευσης και Ένταξης \(TAME\), Παροχή υπηρεσιών σίτισης σε δομές της Υπηρεσίας Υποδοχής και Ταυτοποίησης στην ενδοχώρα"](#), Ελληνική Δημοκρατία (ιστοθέση)
- 51 Mainland", Mobile Info Team (2024)
- 52 Βλέπε, για παράδειγμα, το [ΕΔΔΑ - MSS κατά Βελγίου και Ελλάδας \[GC\], προσφυγή αριθ. 30696/09](#) (σ. 173-188).
- 53 Δύο παιδιά από την Καβάλα εξέφρασαν απογοήτευση για την ποιότητα της περίθαλψης που έλαβαν (CH15 & CH16)
- 54 ["Refugee camps in mainland Greece"](#), ("Καταυλισμοί προσφύγων στην ηπειρωτική Ελλάδα"), Refugee Support Aegean (2024). ["Η πρόκληση των μεταναστευτικών ροών και της προστασίας των προσφύγων Συνθήκης και Διαδικασίες Υποδοχής"](#), Συνήγορος του Πολίτη (2024)
- 55 ["Refugee camps in mainland Greece"](#), ("Προσφυγικοί καταυλισμοί στην ηπειρωτική Ελλάδα"), Refugee Support Aegean (2024).
- 56 Ιατρική Αθηνών Α.Ε. Για την έναρξη του προγράμματος, δείτε <https://migration.gov.gr/tag/programma-ippokratis/>
- 57 Μόλις 3 από τα 7 δημόσια νοσοκομεία έχουν υπηρεσίες δερμηνείας και μάλιστα για περιορισμένο αριθμό γλωσσών (RSA, 2024).
- 58 ["Voices from the Camps: Living Conditions and Access to Services in Refugee Camps on the Greek Mainland"](#) ("Φωνές από τους καταυλισμούς: Συνθήκες διαβίωσης και πρόσβαση σε υπηρεσίες στους προσφυγικούς καταυλισμούς της ηπειρωτικής Ελλάδας"), Mobile Information Team (2024).
- 59 ["Voices from the Camps: Living Conditions and Access to Services in Refugee Camps on the Greek Mainland"](#), Mobile Info Team (2024): «Η Πρόκληση των Μεταναστευτικών Ροών και της Προστασίας των Προσφύγων: Συνθήκες και Διαδικασίες Υποδοχής», Συνήγορος του Πολίτη (2024).
- 60 Σύμφωνα με το ΥΔ 2857/2021 (ΦΕΚ Β' 4496) ανέρχεται σε € 135 για ζευγάρια ή για μόνους γονείς με ένα παιδί, ή € 210 για οικογένειες τετραμελείς ή μεγαλύτερες.
- 61 ["JOINT STATEMENT: Provision of cash assistance to asylum seekers in Greece must resume immediately"](#), ("ΚΟΙΝΗ ΔΗΛΩΣΗ: Η παροχή οικονομικής βοήθειας στους αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα πρέπει να ξαναρχίσει άμεσα"), Κοινή δήλωση (2024)
- 62 [Επιστολή της κυρίας Ylva Johansson, μέλους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Εσωτερικών Υποθέσεων](#) (2021)
- 63 ["Why getting asylum in Greece can mean going hungry"](#) ("[Γιατί η απόκτηση ασύλου στην Ελλάδα μπορεί να συνεπάγεται πείνα](#)"), The Christian Science Monitor (2024)
- 64 ο.π.
- 65 13χρονο αγόρι που κατοικεί στην ΕΔΠΦΑΑ της Ριτσώνας.
- 66 Γονέας 8χρονου κοριτσιού που ζουν σε κοντέινερ στα Διαβάτα
- 67 Οι περισσότεροι καταυλισμοί της ηπειρωτικής χώρας παρέχουν καταλύματα υπό μορφή κοντέινερ τα οποία μοιράζονται μία ή περισσότερες οικογενειακές μονάδες.
- 68 ["Voices from the Camps: Living Conditions and Access to Services in Refugee Camps on the Greek Mainland"](#), ("Φωνές από τους καταυλισμούς: Συνθήκες διαβίωσης και πρόσβαση σε υπηρεσίες στους προσφυγικούς καταυλισμούς της ηπειρωτικής Ελλάδας"), Mobile Information Team (2024).
- 69 ["Έκθεση ανά χώρα Βάσης Δεδομένων Ασύλου: Ελλάδα](#), ECRE (2024). Η μη συμμόρφωση με τις απαιτήσεις περί σχολικής εγγραφής και παρακολούθησης μπορεί να οδηγήσει σε περιορισμούς όσον αφορά τις υλικές συνθήκες υποδοχής, όπως η στέγη και η σίτιση, που επιβάλλονται στα ενήλικα μέλη της οικογένειας των ανηλίκων (άρθρο 55 παράγραφος 2 του νόμου 4939/2022).
- 70 "Χρειάζεται να γίνει καλύτερα: Βαθμολογώντας τις προσπάθειες της ελληνικής κυβέρνησης για την εκπαίδευση των παιδιών προσφύγων", ΕΣΠ και Save the Children International (2022). <https://reliefweb.int/report/greece/must-do-better-grading-greek-governments-efforts-education-refugee-children>
- 71 ο.π. ["Επιστροφή στο σχολείο: Τα παιδιά των προσφύγων στην Ελλάδα στερούνται το δικαίωμά τους στην εκπαίδευση"](#), ΕΣΠ και SCI (2021)
- 72 Αυτά τα μαθήματα προετοιμάζουν τα παιδιά για τα ελληνικά σχολεία και το ελληνικό πρόγραμμα σπουδών, μεταξύ άλλων, μέσω γλωσσικής υποστήριξης
- 73 Πληροφορίες από συνεντεύξεις με τους/τις εμπειρογνώμονες.
- 74 Τα παιδιά σε νησιωτικές ΚΕΔ γενικά αντιμετωπίζουν ακόμη περισσότερους φραγμούς όσον αφορά την εκπαίδευση
- 75 ΑΜΚΑ είναι ο Ελληνικός Αριθμός Μητρώου Κοινωνικής Ασφάλισης, ο οποίος απαιτείται για την πρόσβαση σε υγειονομική περίθαλψη, τις κοινωνικές υπηρεσίες και για την εγγραφή σε δημόσια σχολεία. Πολλά παιδιά που ζητούν άσυλο δεν διαθέτουν ΑΜΚΑ λόγω γραφειοκρατικών εμποδίων, καθυστερήσεων κατά την εξέταση των αιτήσεων ασύλου ή ζητημάτων νομικού καθεστώτος, τα οποία τους εμποδίζουν να λάβουν τα απαραίτητα έγγραφα. Ως εκ τούτου, αντιμετωπίζουν σημαντικά εμπόδια όσον αφορά την εγγραφή στην τυπική εκπαίδευση και την πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες (δωρεάν εμβολιασμός κ.λπ.).
- 76 Το πρόγραμμα ΕΣΤΙΑ, το οποίο παρείχε αστική στέγαση και ευρύτερες υπηρεσίες υποστήριξης σε ευάλωτους αιτούντες άσυλο, έληξε απότομα από την ελληνική κυβέρνηση το 2022,
- παρά τη βούληση της ΕΕ να συνεχίσει τη χρηματοδότηση. Εκατοντάδες οικογένειες επέστρεψαν σε καταυλισμούς, συχνά χωρίς να λαμβάνονται υπόψη τα σχολεία όπου φοιτούσαν τα παιδιά τους (ΕΣΠ, 2022), με αποτέλεσμα να ανακόπτεται περαιτέρω η εκπαίδευση τους ([ΕΣΠ, 2022](#)).
- 77 ["The Developmental Implications of Parentification: Effects on Childhood Attachment"](#), («Οι αναπτυξιακές επιπτώσεις της γονεοποίησης: Επιπτώσεις στην παιδική προσκόλληση»), Jennifer A. Engelhardt, Graduate Student Journal of Psychology, 2012, Vol. 14
- 78 Μόνη μητέρα δύο παιδιών από την ΕΔΠΦΑΑ της Αλεξάνδρειας
- 79 Ενδεικτικά, κατά το διάστημα συλλογής των δεδομένων, ένας ερωτώμενος γνωστοποίησε στο ΕΣΠ ότι σε μια ΕΔΠΦΑΑ στην Ήπειρο, υπήρχαν ψίδια στα άκοπα χόρτα της αυλής του παιδικού σταθμού, θέτοντας επικείμενους κινδύνους για τα μικρά παιδιά.
- 80 Όσον αφορά τις δημόσιες παιδικές χαρές, κάθε δήμος υποχρεούται να εκδίδει πιστοποιητικό καλής κατάστασης λειτουργίας σύμφωνα με την ΥΑ 28492/2009 (ΦΕΚ Β 931), όπως ισχύει μετά την ΥΑ 27934/2014 (ΦΕΚ Β 2029), κανόνας που θα μπορούσε να εφαρμόζεται αντίστοιχα και στις παιδικές χαρές των ΕΔΠΦΑΑ.
- 81 ["Learning through play: what the science says"](#) ("Μαθαίνοντας μέσα από το παιχνίδι: τι λέει η επιστήμη"), The Lego Foundation (ιστοθέση). ["Children's mental health Matters"](#) ("[Η ψυχική υγεία των παιδιών μάς ενδιαφέρει](#)"), Right to Play (ιστοθέση) ["Child's Play: Examining the Association Between Time Spent Playing and Child Mental Health"](#) ("Το παιδικό παιχνίδι: Εξετάζοντας τη σχέση μεταξύ του χρόνου παιχνιδιού και της ψυχικής υγείας του παιδιού"), Helen Dodd et al. (2022)
- 82 Μόνη μητέρα από ΕΔΠΦΑΑ στο βόρειο τμήμα της χώρας
- 83 Για όλα τα παραπάνω, οι αναγνωρισμένοι πρόσφυγες μπορούν να λάβουν στήριξη από το πρόγραμμα [HELIOS](#), το οποίο υλοποιείται από τον ΔΟΜ, αλλά στην πράξη υπάρχουν πρακτικές δυσκολίες που εμποδίζουν την εγγραφή σε αυτό (π.χ. δεν καλύπτεται ολόκληρη η Ελλάδα, οι δικαιούχοι θα πρέπει να μπορούν να καλύψουν μόνο τους το κόστος των μισθωμάτων επί σειρά μηνών και άλλα)
- 84 Ο ερωτώμενος αναφέρεται σε μια πλατεία στην Αθήνα όπου κατά καιρούς οι πρόσφυγες αναζητούσαν καταφύγιο, βλ. ενδεικτικά περιστατικά του 2020 στο Euronews και τον Οκτώβριο του 2023 στο [News24/7](#)
- 85 Το ίδιο το μοντέλο υποδοχής έχει σημαντικό αντίκτυπο στις προοπτικές ένταξης των παιδιών - βλ. σύσταση 1.
- 86 Για παράδειγμα, διατάξεις σχετικά με τη διατήρηση της οικογενειακής ενότητας καθ' όλη τη διαδικασία ασύλου ή για την παροχή ειδικών συνθηκών υποδοχής για τις οικογένειες, για τη θέση των ευάλωτων ομάδων σε προτεραιότητα, συμπεριλαμβανομένων των οικογενειών με παιδιά στη διαδικασία ασύλου

Δημοσιεύθηκε από

Save the Children International
και το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες

Δημοσιεύθηκε Δεκέμβριος 2024

©Save the Children

©Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες

Αυτή η δημοσίευση προστατεύεται από πνευματικά δικαιώματα, αλλά μπορεί να αναπαραχθεί με οποιαδήποτε μέθοδο χωρίς χρέωση για εκπαιδευτικούς σκοπούς, αλλά όχι για μεταπώληση. Για αντιγραφή υπό οποιεσδήποτε άλλες συνθήκες, απαιτείται προηγούμενη γραπτή άδεια από τον εκδότη και ενδέχεται να υπάρξει χρέωση.

Save the Children

Save the Children International
St Vincent's House
30 Orange Street
London
WC2H 7HH
United Kingdom
+44(0)20 3272 0300
www.savethechildren.net

**GREEK
COUNCIL
FOR
REFUGEES**

Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες
Σολωμού 25, 10682, Αθήνα
Ελλάδα
+30 210 3800990-1
www.gcr.gr